

**UCHWAŁA NR XLII/320/2022
RADY MIEJSKIEJ W TYKOCINIE**

z dnia 26 stycznia 2022 r.

w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022 - 2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 ze zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.). Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022- 2030, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Traci moc Uchwała Nr V/40/2015 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 25 lutego 2015r. w sprawie uchwalenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tykocin na lata 2015 -2021 oraz Uchwały Nr XXXIV/246/2017 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 28 grudnia 2017 r. o zmianie Uchwały w sprawie uchwalenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tykocin na lata 2015 -2021.

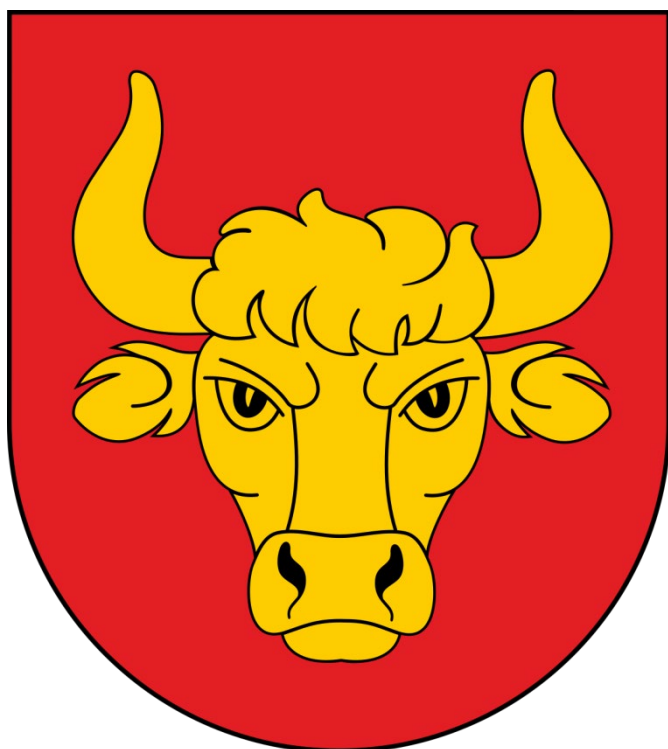
§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Tykocina.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej w Tykocinie

Renata Kamińska

S T R A T E G I A
R O Z W I Ą Z Y W A N I A
P R O B L E M Ó W S P O Ł E C Z N Y C H
na terenie **G M I N Y T Y K O C I N**
na lata **2022-2030**

Ośrodek Psychoprofilaktyki „Nowa Perspektywa”

Spis treści

I. Wprowadzenie	5
1. Metodologia opracowania Strategii	7
2. Podstawy prawne.....	10
3. Spójność z dokumentami strategicznymi	13
3.1. Dokumenty europejskie.....	13
3.2. Dokumenty krajowe.....	15
3.3. Dokumenty regionalne	16
3.4. Dokumenty lokalne	16
II. Charakterystyka gminy Tykocin.....	17
1. Położenie	17
2. Sytuacja demograficzna	18
3. Rynek pracy i sytuacja gospodarcza	21
4. Edukacja i wychowanie.....	25
5. Kultura, sport i rekreacja	28
6. Opieka zdrowotna.....	29
7. Bezpieczeństwo publiczne.....	30
8. Działalność organizacji pozarządowych	31
9. Pomoc społeczna	32
10. Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.....	39
III. Diagnoza sytuacji społecznej	40
1. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej	40
2. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami	46
3. Zdrowie psychiczne.....	50
4. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych.....	52
5. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	57

6. Aktywność i integracja społeczna seniorów.....	62
8. Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu	66
9. Wsparcie osób z problemem ubóstwa.....	71
10. Problem przestępczości.....	75
11. Analiza SWOT	78
IV. Część programowa	81
1. Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych.....	82
2. Cele strategiczne i operacyjne.....	83
3. Ramy finansowe Strategii	97
4. System wdrażania Strategii.....	99
5. System aktualizacji Strategii.....	100
6. Komunikacja społeczna i promocja Strategii	100
7. Monitoring i ewaluacja.....	101
8. Wnioski i podsumowanie.....	107
V. Bibliografia	109
VI. Spis rysunków, tabel i wykresów	110
Spis rysunków	110
Spis tabel.....	110
Spis wykresów.....	112

Wykaz skrótów:

DPS - Dom Pomocy Społecznej

GBP - Gminna Biblioteka Publiczna

GKRPA - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

CKSiTZZT - Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej

M-GOPS - Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

GUS - Główny Urząd Statystyczny

KBPN - Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

MŚP - Sektor małych i średnich przedsiębiorstw

NGO (ang. non-government organization) - organizacja pozarządowa

PARPA - Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

PCPR - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PFRON - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PK - Punkt Konsultacyjny

PUP - Powiatowy Urząd Pracy

PP - Posterunek Policji

ŚDS - Środowiskowy Dom Samopomocy

UM - Urząd Miejski

ZI - Zespół Interdyscyplinarny

I. Wprowadzenie

Przemiany technologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe, które dokonały się w XX wieku były przyczyną przeobrażeń w sferze życia społecznego i doprowadziły do zmiany starych i powstania nowych problemów społecznych. Problem społeczny określany jest jako niekorzystne dla społeczności zjawisko, zagrażające, niebezpieczne i konieczne do wyeliminowania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów: dotyczy wielu osób w społeczności, ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy, jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domaga się rozwiązania i można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie¹. Wśród problemów społecznych występujących w polskiej rzeczywistości wymieniane są: alkoholizm, narkomania, niktynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz wykluczenie społeczne. Jednym z instrumentów ekonomii społecznej jest tworzenie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które są ważnymi dokumentami odnoszącymi się do polityki społecznej, a odpowiednio przygotowane i wdrażane prowadzą do rozwiązania kluczowych problemów społecznych występujących na danym terytorium.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022-2030² jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki działań mających na celu doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie Gminy. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe zadania służące przeciwdziałaniu tym problemom, a także zakładane rezultaty. Strategia jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego zwiększającego efektywność podejmowanych działań. Jej wdrażanie odbywa się poprzez szereg działań związanych z realizacją planów strategicznych. W celu zwiększenia skuteczności, konieczne jest systematyczne śledzenie zjawisk i problemów społecznych, które są przedmiotem Strategii.

¹ Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.

² Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022-2030” stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia”.

Strategia będzie służyć osiągnięciu zaplanowanych celów, wraz ze szczegółowym określeniem sposobów dojścia do poprawy sytuacji społecznej w wybranych obszarach. W związku z tym, że rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, w działalności lokalnej polityki społecznej potrzebne jest strategiczne podejście. Planowanie strategiczne, polegające na podejmowaniu systematycznych działań, podczas których planowana jest przyszłość i wytyczane są najistotniejsze kierunki działań, uwzględnia długi horyzont czasowy. Strategia stanowi zatem ważny instrument zarządzania, dzięki któremu możliwe jest rozpoznanie i wdrażanie przedsięwzięć o charakterze społecznym oraz integracja różnych środowisk lokalnych w ramach wspólnie zaplanowanych i skoordynowanych działań.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022-2030 zawiera kilka części składowych: charakterystykę Gminy, diagnozę sytuacji społecznej oraz część programową zawierającą misję, wizję, cele, zadania przewidziane do realizacji, zakładane rezultaty, system wdrażania, monitoring i ewaluację. W Strategii uwzględniono różnorodny zakres problematyki społecznej. Diagnoza sytuacji społecznej dokonana została w następujących obszarach:

- wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej,
- wsparcie osób z niepełnosprawnościami,
- zdrowie psychiczne,
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- aktywność i integracja społeczna seniorów,
- wsparcie osób z problemem ubóstwa,
- problem przestępczości.

Do każdego z powyższych obszarów wskazane zostały podstawowe informacje, działania interwencyjne i najważniejsze problemy wynikające z przeprowadzonej diagnozy.

Podsumowując, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022-2030 jest wyrazem zintegrowanego planowania strategicznego. Określa sposób osiągnięcia wyznaczonych celów i pozwala wypracować sprawny i efektywny system pomocy, umożliwiający skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych. Pozwoli to na zapewnienie mieszkańcom gminy Tykocin dogodnych warunków do rozwoju i przyczyni się do wzrostu poczucia bezpieczeństwa społecznego.

1. Metodologia opracowania Strategii

Podstawowe elementy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022-2030 są tożsame ze strukturą innych dokumentów określających kierunki lokalnej polityki społecznej. Wskazane w nich cele, zarówno główne jak i szczegółowe, mają za zadanie przybliżyć Gminę do osiągnięcia wskazanego przez lokalne władze i mieszkańców pożądanego jej obrazu w przyszłości. Tym co wyróżnia Strategię od innych wiążących dokumentów i programów jest przede wszystkim jej okres obowiązywania oraz nadrzędność wobec nich. Mimo iż horyzont czasowy nie został wskazany w Ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, powinien precyzować główne działania Gminy w zakresie zaspokajania społecznych potrzeb mieszkańców i niwelowania nierówności społecznych w długim okresie, tj. 5-10 lat. Jest to podejście zgodne z założeniami strategicznego planowania i zarządzania w administracji publicznej. W naukach o zarządzaniu wyróżnia się trzy główne poziomy planowania:

- planowanie strategiczne (długofalowe), w ramach którego określone zostają priorytetowe kierunki działań Gminy, cele i zasoby umożliwiające ich osiągnięcie;
- planowanie taktyczne (średniookresowe), czyli programy wskazujące zadania niezbędne do osiągnięcia celów głównych;
- planowanie operacyjne (krótkookresowe), które obejmuje jednorazowe lub cykliczne projekty i zadania pozwalające na realizację poszczególnych, mniej złożonych elementów planów taktycznych³.

³ R. W. Gryffin (2004), Podstawy zarządzania organizacjami, Warszawa, PWN., s. 224-225.

Obligatoryjny charakter Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz jej istota i wpływ na kreowanie lokalnej polityki nakłada na jej realizatorów obowiązek tworzenia jej w sposób odpowiedzialny i spójny z zapisami zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Zdefiniowane w dokumentach strategicznych problemy oraz kierunki działań skierowanych na rozwój społeczno-gospodarczy Gminy i wsparcie mieszkańców w zaspokajaniu ich potrzeb, mają szczególne znaczenie dla opracowywania i wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Spójna wizja Gminy w przyszłości pozwala podmiotom realizującym zadania z zakresu polityki społecznej na wprowadzanie kompleksowych i adekwatnych do potrzeb mieszkańców działań.

Nadrzędność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nad programami o charakterze taktycznym, takimi jak Program Współpracy Gminy z Organizacjami Pozarządowymi, Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, czy Program Profilaktyki i Przeciwdziałania Alkoholizmowi oraz Narkomanii, wymusza na podmiotach odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie Strategii ujęcia w niej określonych elementów. Uwzględnienie ich oraz merytoryczna spójność dokumentów umożliwia pełne wykorzystanie potencjału Gminy w poszczególnych aspektach lokalnej polityki społecznej. Poniżej zawarte zostały elementy wchodzące w skład Strategii oraz poszczególne etapy jej opracowania.

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Lp.	Etap	Charakterystyka
1	Analiza strategiczna	Analiza bieżącej sytuacji, problemów, barier oraz potencjału umożliwia wskazanie obszarów problemowych występujących w Gminie. Głównym źródłem informacji o sytuacji mieszkańców, ich problemach i głównych potrzebach jest analiza danych zastanych, czyli bieżącej dokumentacji urzędowej, danych demograficzno-gospodarczych i trendów społecznych. Na tym etapie ocenie poddaje się również otoczenie jednostki samorządowej, które wpływa na jej rozwój oraz wykorzystanie dostępnych zasobów. Dodatkowym sposobem na określenie możliwości i ograniczeń Gminy jest Analiza SWOT, wskazująca na jej mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia.

2	Sformułowanie Misji i Wizji Strategii	Wizja zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest swoistym obrazem, do którego dąży Gmina za sprawą realizacji celów wskazanych w niej, natomiast Misja określa nadrzędny powód opracowania Strategii.
3	Określenie celów priorytetowych i zadań	W następstwie prawidłowo przeprowadzonej analizy strategicznej możliwe jest wskazanie głównych obszarów problemowych występujących na terenie Gminy. Wskazanie najdotkliwszych trudności mieszkańców oraz określenie kompleksowych działań minimalizujących ich skalę zapewnia realizację polityki społecznej zgodnej z oczekiwaniami i potrzebami, a także podniesienie jakości życia lokalnej społeczności.
4	Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji Strategii	Ostatnim elementem Strategii jest określenie planu, zgodnie z którym ma zostać zrealizowana podczas okresu jej obowiązywania. Zarówno źródła i ramy finansowe, podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów, sposób komunikacji jak i sprawozdawczość mają niebagatelny wpływ na stopień i jakość jej wdrożenia, dlatego zarówno w trakcie, jak i po jej zakończeniu należy przeprowadzić ewaluację, umożliwiającą ocenę działań w odniesieniu do zamierzonych celów.

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi narzędzie, które służy instytucjom samorządowym i NGO wspieraniu oraz wzmacnianiu potencjału społeczności lokalnej. Z tego powodu proces jej tworzenia i wdrażania nie może pomijać udziału osób szczególnie nią zainteresowanych, czyli mieszkańców. Włączenie lokalnej społeczności w procesy decyzyjne i kreowanie działań nazywa się partycypacją społeczną, a jej najczęściej spotykanymi formami są konsultacje społeczne, warsztaty strategiczne z lokalną społecznością, badania diagnozujące zagrożenia lokalne oraz potrzeby mieszkańców w obszarach ujętych w dokumencie. Uspołecznienie Strategii i powierzenie części odpowiedzialności za jej charakter mieszkańcom daje możliwość zaplanowania działań adekwatnych do rzeczywistych oczekiwań społeczności lokalnej oraz stwarza warunki do pełniejszego wykorzystania jej potencjału.

2. Podstawy prawne

Opracowanie całościowej, spójnej i wieloletniej koncepcji rozwiązywania problemów społecznych danej gminy lub powiatu, podobnie jak inne dokumenty strategiczne, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Podstawą jurejdyczną do opracowania niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 z późn. zm.), art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, która w powiązaniu z art. 16 b., ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.), stanowi, iż do zadań własnych gminy o charakterze obligatoryjnym należy *opracowanie oraz realizacja Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka*⁴.

Tworząc niniejszą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z założeniami polityki państwa. Wśród najistotniejszych ustaw kompetencyjnych, nakładających na administrację rządową i samorządową określone obowiązki, należy wyszczególnić m.in.:

1. Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 z późn. zm.),
2. ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805),
3. ustawę z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 735 z późn. zm.),
4. ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE WSPARCIA RODZINY I DZIECKA

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329),
4. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1744),
5. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 111 z późn. zm.),
6. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 877 z późn. zm.),
7. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359),
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OCHRONY ZDROWIA ORAZ PRZECIWDZIAŁANIU UZALEŻNIENIOM

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1119),
2. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2050),
3. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 711 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 685).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OŚWIATY, ZATRUDNIENIA ORAZ WSPARCIA SOCJALNEGO

1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 573),
2. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1100 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1915),
4. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 176),
5. ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2085),
6. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 508 z późn. zm.),
7. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2133 z późn. zm.),
8. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 611 z późn. zm.),
9. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 423 z późn. zm.),
10. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 291 z późn. zm.),
11. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1285 z późn. zm.),
12. uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019–2023 (M.P. z 2018 r. poz. 1007),
13. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz. U. z 2018 r. poz. 1061 z późn. zm.).

AKTY PRAWNE NORMUJĄCE ASPEKTY FINANSOWE

1. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1672),
2. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 305 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 217).

AKTY PRAWNE NORMUJĄCE POBYT CUDZOZIEMCÓW NA TERENIE KRAJU

1. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 35 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1472),
3. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1108).

3. Spójność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022-2030 jest zgodna z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, Kraju, na poziomie Regionalnym oraz Lokalnym. Rozdział ten przedstawia opis wyżej wymienionych dokumentów strategicznych.

3.1. Dokumenty europejskie

„Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” jest kluczowym dokumentem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej. Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;

- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich:

- „Unia innowacji” - projekt na rzecz poprawy warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które z kolei przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy;
- „Młodzież w drodze” - projekt na rzecz poprawy wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy;
- „Europejska agenda cyfrowa” - projekt na rzecz upowszechnienia szybkiego Internetu i umożliwienia gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpania korzyści z jednolitego rynku cyfrowego;
- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” - projekt na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowania efektywności energetycznej;
- „Polityka przemysłowa w erze globalizacji” - projekt na rzecz poprawy otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspierania rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych;
- „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” - projekt na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania popytu do podaży na rynku pracy, między innymi dzięki mobilności siły roboczej;
- „Europejski program walki z ubóstwem” - projekt na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa⁵.

⁵ Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

3.2. Dokumenty krajowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022-2030 jest zgodna z poniższymi dokumentami krajowymi:

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)** będąca aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, stanowi obowiązujący, kluczowy dokument dla Polski, w zakresie średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia zawiera rekomendacje dla polityk publicznych oraz jest podstawą dla zmian w systemie zarządzania rozwojem. Jej głównym celem jest: tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030**, której celem jest *rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia*⁶. W Strategii wyznaczono 5 celów szczegółowych:
 1. Wzrost zatrudnienia.
 2. Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych.
 3. Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
 4. Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej.
 5. Podniesienie kwalifikacji i kompetencji obywateli.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030** stanowi kontynuację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, a jej głównym celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja celu odbywa się w 3 obszarach:
 1. Współdziałanie - społeczeństwo obywatelskie,
 2. Kultura - tożsamość i postawy obywatelskie,
 3. Kreatywność - potencjał kulturowy i kreatywny.

⁶ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.

3.3. Dokumenty regionalne

Na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami strategicznymi dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin są: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 wraz z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Białostockiego oraz Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego.

3.4. Dokumenty lokalne

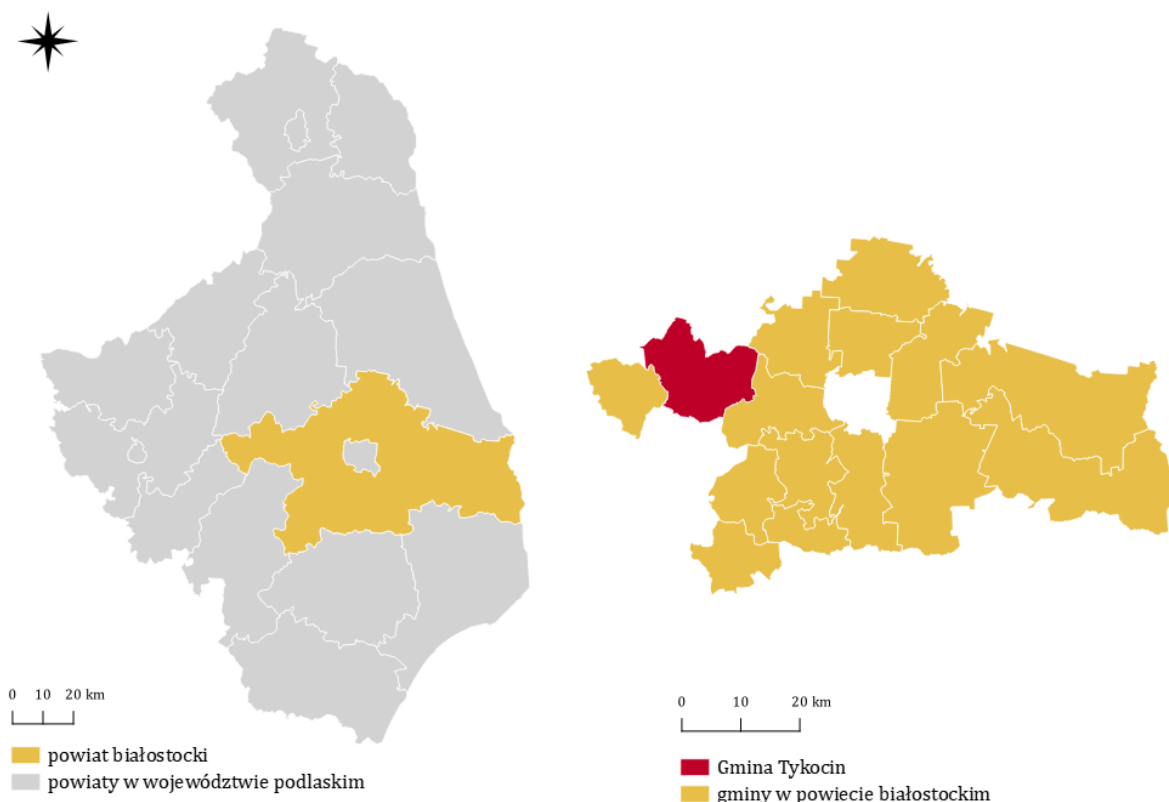
Najważniejszym dokumentem strategicznym na poziomie lokalnym jest dla gminy Tykocin Strategia Rozwoju Gminy Tykocin. Analizuje ona sytuację społeczno-ekonomiczną Gminy, formułuje cel strategiczny i definiuje cele cząstkowe oraz wnioski wynikające z analizy słabych i mocnych stron gminnej gospodarki. Ponadto szacuje spodziewane efekty planowanych interwencji i wpływ na przebieg procesów rozwojowych, wskazuje kierunki zaangażowania środków funduszy strukturalnych i środków własnych Gminy.

II. Charakterystyka gminy Tykocin

1. Położenie

Tykocin jest gminą miejsko-wiejską, położoną w województwie podlaskim, w powiecie białostockim. Powierzchnia Gminy wynosi 207 km² i stanowi około 7% powierzchni powiatu. W skład Gminy wchodzi 34 sołectwa: Bagienki, Broniszewo, Dobki, Hermany, Jeżewo Nowe, Jeżewo Stare, Kapice-Lipniki, Kapice Stare, Kiślaki, Krosno, Leśniki, Lipinki, Łaziuki, Łazy Małe, Łopuchowo, Nieciece, Pajewo, Piaski, Popowlany, Radule, Rzędziany, Saniki, Sawino, Siekierki, Sierki, Słomianka, Stelmachowo, Stelmachowo-Kolonia, Szafranki, Tatary, Tykocin Kaczorowo, Tykocin Nowe Miasto, Tykocin Kolonia i Żuki. Gmina ma typowo rolniczy charakter - użytki rolne stanowią 63%, natomiast lasy zajmują około 27% jej powierzchni.

Rysunek 1. Położenie gminy Tykocin na mapie województwa podlaskiego i powiatu białostockiego

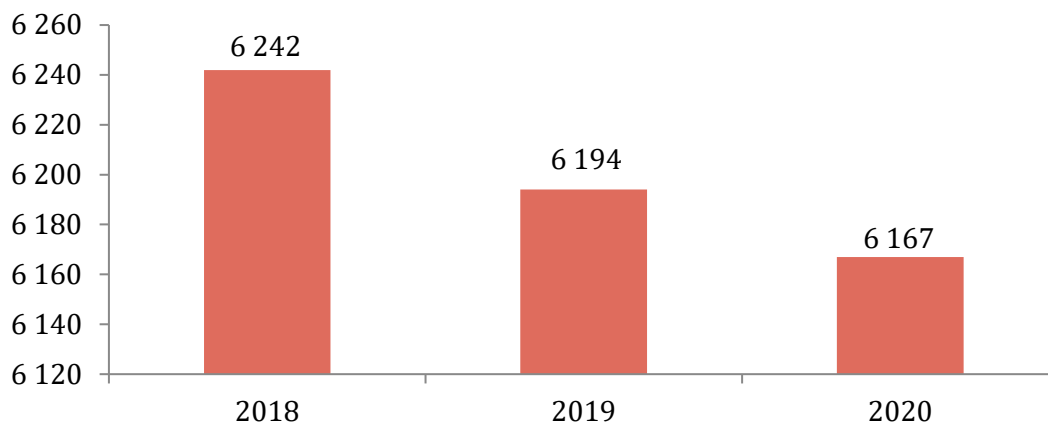
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

2. Sytuacja demograficzna

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwi wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Gminę Tykocin zamieszkuje 6 167 osób (stan na 31.12.2020 roku). Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba mieszkańców uległa spadkowi, co obrazuje poniższy wykres. W stosunku do 2018 roku populacja zmniejszyła się o 1,2%.

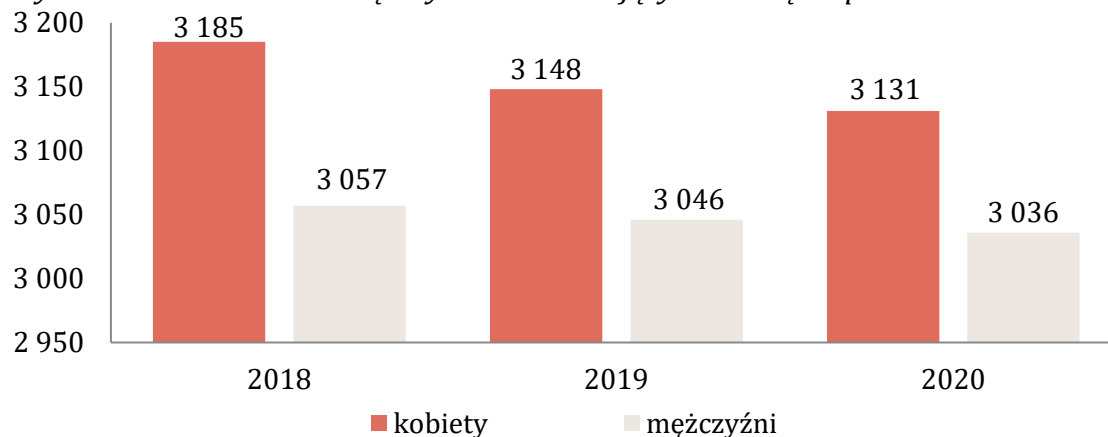
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Tykocin w latach 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Tykocin jest bardzo zbliżona. Procentowy udział kobiet w całej populacji Gminy wynosi 50,8%, natomiast mężczyzn 49,2%. Zatem pod względem płci gmina Tykocin jest podzielona równomiernie. Współczynnik feminizacji kształtuje się na poziomie 103, co oznacza, że na każde 100 mężczyzn przypadają 103 kobiety.

Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów jest w gminie Tykocin ujemny i wynosi -27 (stan na koniec 2020 roku), co odpowiada przyrostowi naturalnemu -4,36 na 1000 mieszkańców. Jest to wartość niższa w porównaniu do wartości w całej Polsce, gdzie w omawianym roku kształtowała się na poziomie -3,18. W latach 2018-2020 przyrost naturalny w Gminie przyjmował wartości ujemne, aż w 2020 roku osiągnął wartość najniższą.

Tabela 2. Przyrost naturalny w gminie Tykocin na przestrzeni lat 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
urodzenia żywe	55	56	50
zgony	67	76	77
przyrost naturalny	-12	-20	-27

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Struktura ludności w Gminie według ekonomicznych grup wieku w roku 2020 przedstawia się następująco:

- 17,2% mieszkańców jest w wieku przedprodukcyjnym - 17 lat i mniej;
- 60,8% mieszkańców Gminie jest w wieku produkcyjnym - dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64;
- 22,0% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (65 lat i więcej dla mężczyzn, 60 lat i więcej dla kobiet).

Poniższa tabela prezentuje ekonomiczne grupy wieku w gminie Tykocin. Na przestrzeni lat 2018-2020 dostrzegalny jest stopniowy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym utrzymuje się na względnie stałym poziomie, natomiast osób w wieku produkcyjnym spada. Udział osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych w Gminie prezentuje się nieco odmiennie od wskaźników w całym kraju. W Polsce jest to 18,2% osób w wieku przedprodukcyjnym, 59,5% w wieku produkcyjnym oraz 22,3% w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2018-2020 w gminie Tykocin (w procentach)

wyszczególnienie	2018	2019	2020
wiek przedprodukcyjny	17,3	17,3	17,2
wiek produkcyjny	61,6	61,0	60,8
wiek poprodukcyjny	21,1	21,7	22,0

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Kolejną analizowaną kwestią jest saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. W 2020 roku zarejestrowano 47 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 51 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych było ujemne i wynosiło -4. Na przestrzeni ostatnich trzech lat saldo migracji zagranicznych uległo zwiększeniu - w 2018 roku kształtowało się na poziomie 1, natomiast w 2020 roku jego wartość wyniosła 5. Należy zauważyć, że w analizowanym okresie saldo migracji wewnętrznych przyjmowało zawsze wartości ujemne.

Tabela 4. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminie Tykocin w latach 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
saldo migracji wewnętrznych	-24	-38	-4
saldo migracji zagranicznych	1	2	5

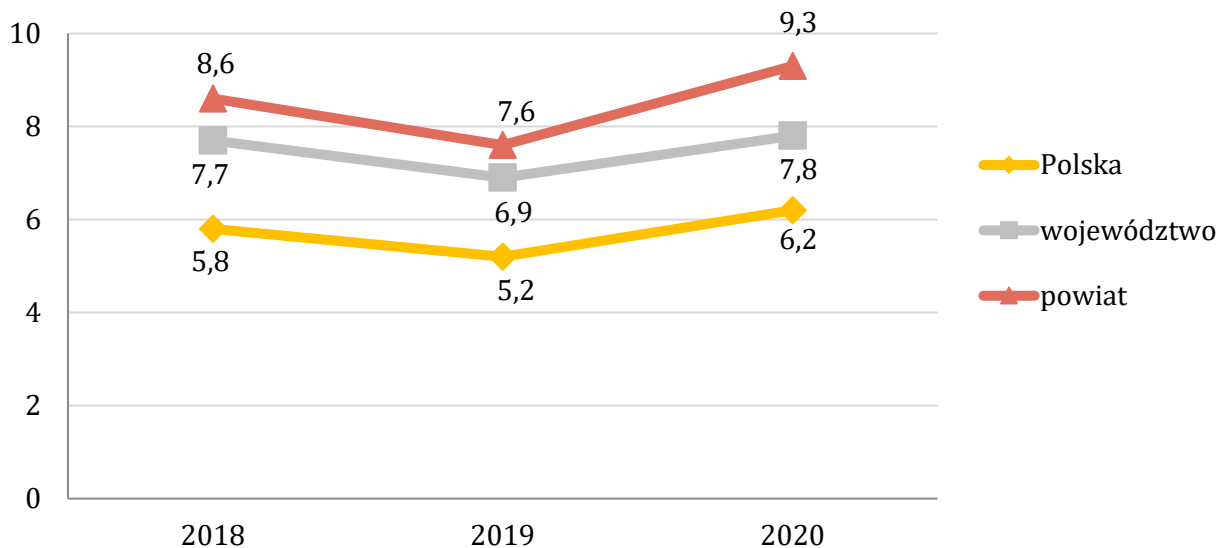
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

3. Rynek pracy i sytuacja gospodarcza

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji).

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, przedstawiona została więc stopa bezrobocia w powiecie białostockim. W 2020 roku wynosiła ona 9,3%, a więc była znacznie wyższa niż stopa bezrobocia rejestrowana w województwie podlaskim (7,8) i na terenie całego kraju (6,2). Ponadto można zauważyć, iż od 2018 roku stopa bezrobocia w powiecie białostockim, województwie i w całej Polsce ulegała wahaniom, bowiem w 2019 roku spadła, natomiast w 2020 roku znacznie wzrosła. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

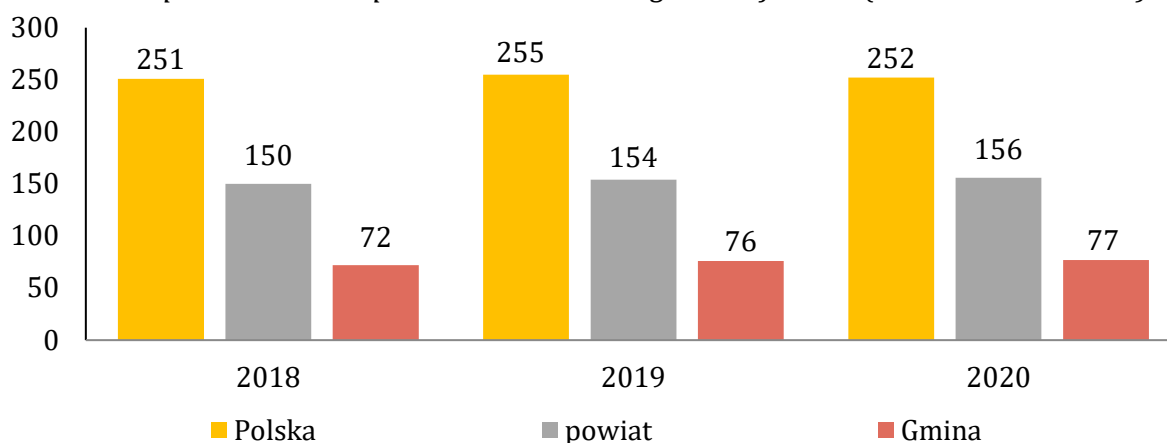
Wykres 3. Stopa bezrobocia w powiecie białostockim na przestrzeni lat 2018-2020 w porównaniu do województwa podlaskiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego za 2020 rok, w gminie Tykocin na 1000 mieszkańców pracowało 77 osób⁷. Wszystkich pracujących mieszkańców Gminy w 2020 roku było 477. Analizując tą kwestię z podziałem na płeć można zauważyć, że odsetek pracujących kobiet był znacznie większy niż w przypadku mężczyzn - aż o 43 pp. Kobiety stanowiły bowiem 64% wszystkich pracujących (304 osoby), natomiast mężczyźni 36% (173 osoby). Na przestrzeni ostatnich lat liczba osób pracujących na 1000 ludności w gminie Tykocin kształtowała się na znacznie niższym poziomie niż w całym powiecie białostockim oraz w Polsce. Jednocześnie w omawianym okresie uległa zwiększeniu, bowiem w 2018 roku kształtowała się na poziomie 72 osób, w 2019 roku - 76, natomiast w 2020 roku - 77.

Wykres 4. Liczba osób pracujących na 1000 ludności w gminie Tykocin na przestrzeni lat 2018-2020 w porównaniu do powiatu białostockiego i całej Polski (stan na koniec roku)

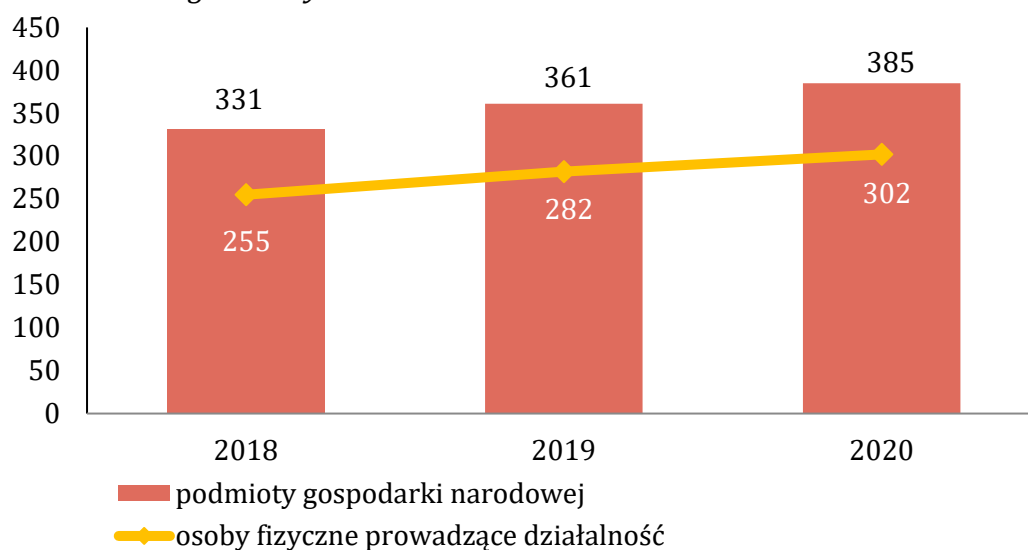

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości, jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W gminie Tykocin na koniec 2020 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 385 podmiotów gospodarki narodowej, w tym większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - było ich 302. Podobnie sytuacja wyglądała w 2019 roku, kiedy to osób fizycznych prowadzących własną działalność było 282, natomiast wszystkich podmiotów prowadzących działalność - 361. Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w gminie Tykocin uległa wzrostowi. Szczegółowe dane przedstawia kolejny wykres.

⁷ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

Wykres 5. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2018-2020 w gminie Tykocin

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Zgodnie z poniższą tabelą, prywatna działalność gospodarcza w gminie Tykocin koncentruje się głównie na handlu hurtowym i detalicznym (77 podmiotów). Ważnymi sekcjami są również: budownictwo (73 podmioty) i przetwórstwo przemysłowe (25 podmiotów). Najmniej zarejestrowanych jest natomiast działalności związanych z górnictwem i wydobywaniem, wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, obsługą rynku nieruchomości oraz gospodarowaniem ściekami i odpadami, a także rekultywacją (po 1 podmiocie).

Tabela 5. Rodzaj prowadzonej działalności osób fizycznych w gminie Tykocin (stan na koniec 2020 roku)

sekcja	liczba
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle - sekcja G	77
budownictwo - sekcja F	73
przetwórstwo przemysłowe - sekcja C	25
transport i gospodarka magazynowa - sekcja H	24
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna - sekcja M	23
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi - sekcja I	18
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo - sekcja A	13

opieka zdrowotna i pomoc społeczna - sekcja Q	12
pozostała działalność usługowa - sekcja S, T, U	10
działalność finansowa i ubezpieczeniowa - sekcja K	6
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca - sekcja N	5
informacja i komunikacja - sekcja J	4
edukacja - sekcja P	4
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją - sekcja R	4
górnictwo i wydobywanie - sekcja B	1
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych - sekcja D	1
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją - sekcja E	1
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości - sekcja L	1

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Największa ilość podmiotów gospodarczych działających w gminie Tykocin według klas wielkości to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników - jest ich 376 (stan na koniec 2020 roku). Małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 pracowników jest w Gminie 7. Działalność prowadzą również 2 średnie przedsiębiorstwa zatrudniające 50-249 pracowników.

Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Tykocin według klas wielkości (stan na koniec 2020 roku)

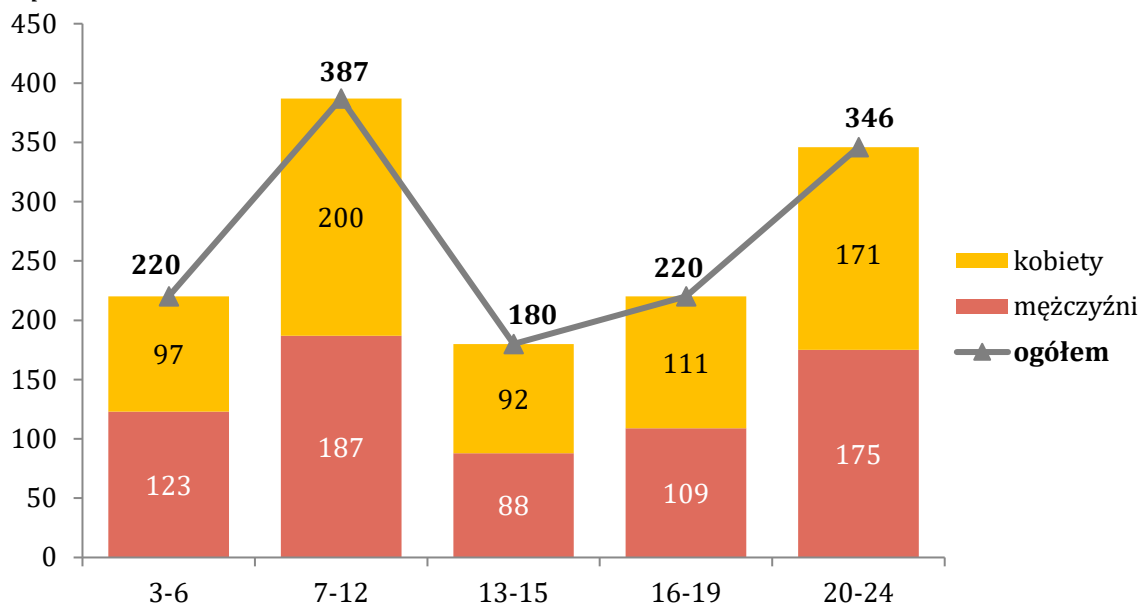

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

4. Edukacja i wychowanie

W wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) w 2020 roku było 1 353 mieszkańców gminy Tykocin, w tym 49,6% stanowiły kobiety (671 osób), a 50,4% mężczyźni (682 osoby). Rozpatrując kwestię ludności Gminy z podziałem na poszczególne edukacyjne grupy wiekowe można zauważyć, że najwięcej osób miało w analizowanym roku 7-12 lat (387 osób). Na drugim miejscu pod tym względem znalazły się osoby mające 20-24 lata (346 osób), natomiast na trzecim mające 3-6 lat i 16-19 lat (po 220 osób). Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2020 roku prezentuje wykres poniżej.

Wykres 6. Ludność gminy Tykocin według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2020 roku

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

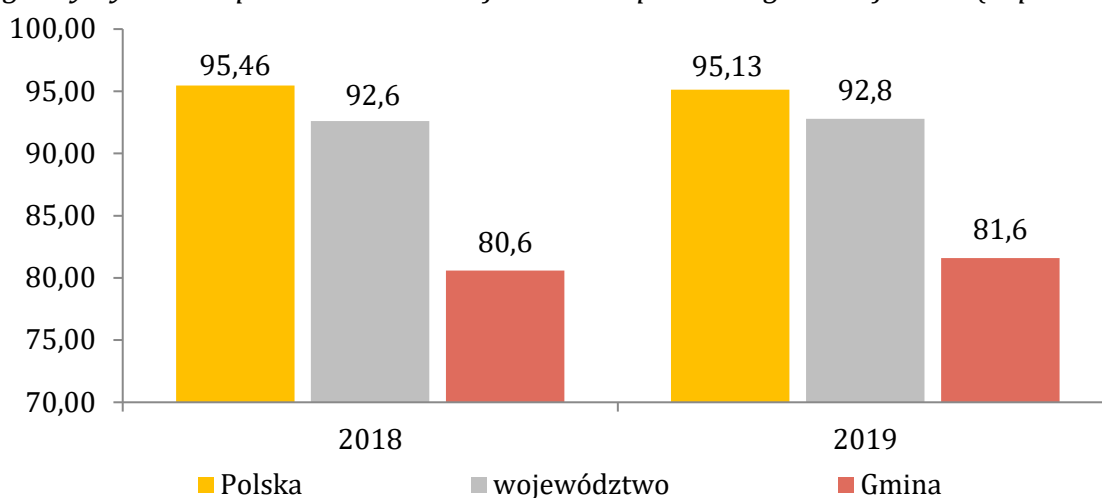
W roku szkolnym 2019/2020 na terenie gminy Tykocin funkcjonowały następujące jednostki oświatowe:

- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Tykocinie, w którego skład wchodzi przedszkole oraz szkoła podstawowa,
- Szkoła Podstawowa w Radulach wraz z oddziałem przedszkolnym.

W 2021 roku rozpoczął działalność Żłobek Samorządowy, który zapewnia 19 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Współczynnik skolaryzacji netto, definiowany jako relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W 2018 roku współczynnik ten dla szkół podstawowych kształtował się na poziomie 80,6%, z kolei w 2019 roku wzrósł do 81,6%. Jednocześnie można zauważyć, że współczynnik skolaryzacji w gminie Tykocin kształtuje się na znacznie niższym poziomie niż ma to miejsce w województwie podlaskim oraz na terenie całego kraju. Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkolnictwa podstawowego na terenie gminy Tykocin w porównaniu do województwa podlaskiego i całej Polski (w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Według danych z Urzędu Gminy w roku szkolnym 2020/2021 do szkół podstawowych uczęszczało 432 dzieci. Tabela poniżej przedstawia rozkład liczby uczniów ze względu na funkcjonujące na terenie gminy Tykocin jednostki oświatowe.

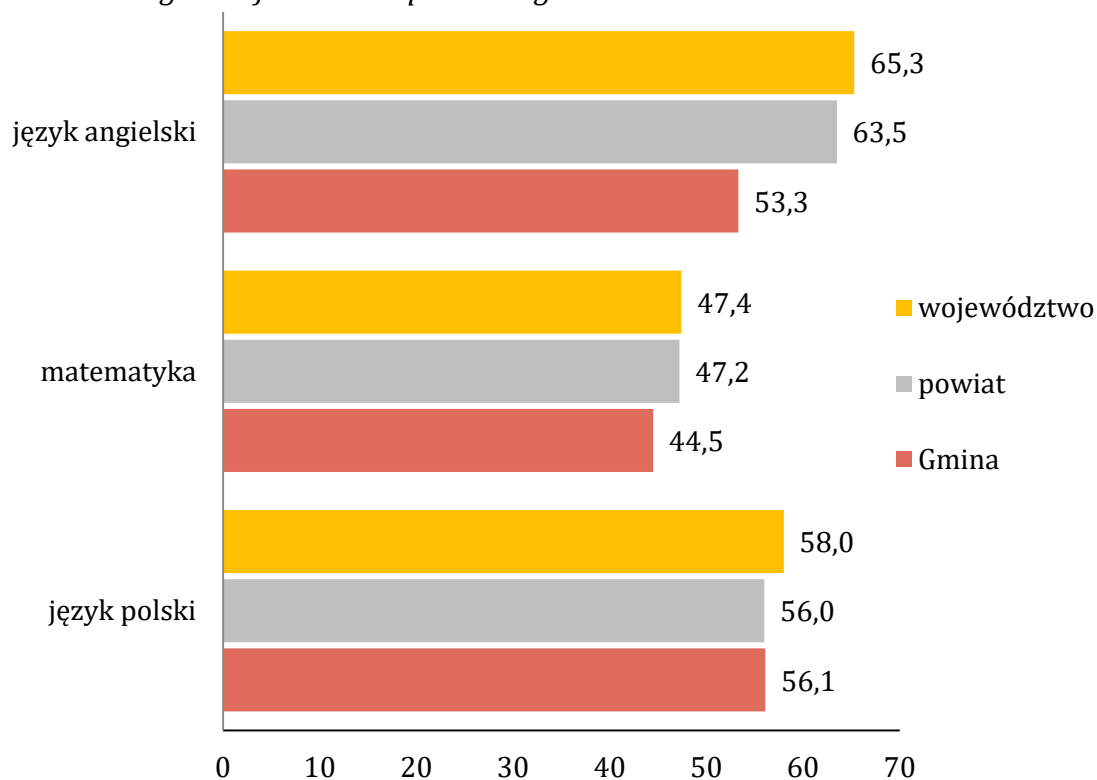
Tabela 6. Liczba uczniów w szkołach podstawowych na terenie gminy Tykocin w roku szkolnym 2020/2021

szkoła	2020/2021
	liczba uczniów
Szkoła Podstawowa w Radulach	114
Szkoła Podstawowa im. Stefana Czarneckiego w Tykocinie	318
razem	432

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o stanie gminy Tykocin w roku 2020

Na kolejnym wykresie przedstawione zostały wyniki egzaminu ósmoklasisty uczniów z gminy Tykocin, w porównaniu do wyników uczniów z całego powiatu białostockiego i województwa podlaskiego. Z zebranych danych wynika, że uczniowie z Gminy uzyskali z części egzaminacyjnej z matematyki i j. angielskiego znacznie gorsze wyniki, niż uczniowie z całego powiatu i województwa. Z kolei z j. polskiego wyniki uzyskane przez ósmoklasistów z Gminy były porównywalne do wyników szkół na szczeblu powiatowym i nieco niższe niż średnia wyników uzyskanych w województwie.

Wykres 8. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 roku uczniów z gminy Tykocin, powiatu białostockiego i województwa podlaskiego

Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow>

5. Kultura, sport i rekreacja

Aktywność kulturalno-rekreacyjną na terenie Gminy prowadzi Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej. Działalność placówki obejmuje zadania z zakresu animacji kultury, sportu oraz wspierania rozwoju turystyki na terenie Gminy. W 2020 roku zorganizowano m.in.: koncert kolęd w kościele w Tykocinie z udziałem grup z Tykocina i Sokół, wsparcie organizacji półkolonii zimowych, wsparcie logistyczne organizowanych kursów komputerowych dla mieszkańców Gminy, warsztaty projektowania strojów mażoretkom, bal karnawałowy dla dzieci w OSP Tykocin, projekcję plenerową filmu „Mia i biały lew”, spotkanie z fotografem Jerzym Rajeckim na trawniku Kultury, a także *Somsyadi* - spotkania taneczne. W ramach Centrum swoją działalność prowadzą: Zespół folklorystyczny *Hetmanki*, Tykocińska Orkiestra Dęta, dziecięco - młodzieżowa sekcja perkusyjna Tykocińskiej Orkiestry Dętej, Tykociński Teatr Amatorski, Grupa Young Cholleries, ognisko instrumentalistów, dziecięco - młodzieżowe ognisko wokalne, klub gier planszowych i karcianych, koło wolontariuszy oraz warsztaty fitness dla dorosłych⁸.

Na terenie Gminy Tykocin funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna im. Zygmunta Glogera, której działalność koncentruje się wokół gromadzenia i udostępniania materiałów, upowszechniania czytelnictwa oraz aktywnego uczestniczenia w życiu kulturalnym mieszkańców poprzez prowadzenie szerokiej działalności edukacyjno-kulturalnej. W 2020 roku zakupiono 693 książki. Do dyspozycji czytelników jest łącznie 26 382 woluminy. W przedmiotowym roku zarejestrowano 515 czytelników, którzy wypożyczyli 25 962 książki⁹.

⁸ Raport o stanie Gminy Tykocin w roku 2020.

⁹ <https://bdl.stat.gov.pl>

W ramach rozwoju dziedziny sportu w 2020 roku Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Tykocinie przeprowadziło m.in. kompleksowe prace konserwacyjne płyt boiska trawiastego wraz ze sztuczną murawą w Tykocinie. W związku z możliwością zwiększenia dotacji na remont i unowocześnienie stadionu w Tykocinie - Centrum przekazało zarząd Urzędowi Miejskiemu. Ponadto w przedmiotowym roku placówka wraz z Urzędem Miejskim w Tykocinie i Uczniowskim Klubem Sportowym w Radule współorganizowała cykl wakacyjnych turniejów piłki nożnej w Radulach, Stelmachowie i w Siekierkach oraz turniej siatkówki w Stelmachowie.

6. Opieka zdrowotna

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy Tykocin usługi świadczy Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, w ramach którego usługi świadczą następujące gabinety:

- Lekarza POZ,
- EKG,
- medycyny szkolnej,
- pielęgniarstwa i położnictwa środowiskowego,
- szczepień,
- zabiegowy.

Z danych GUS wynika, iż w Gminie w 2019 roku na 1 przychodnię przypadało 2 065 mieszkańców. Jest to wartość nieco mniejsza od liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w całym powiecie, która wynosiła w omawianym roku 2 137. W ramach POZ w przedmiotowym roku udzielono 5,3 porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co stanowi wartość większą w stosunku do całego powiatu białostockiego (4,0).

Tabela 7. Dane statystyczne dotyczące opieki zdrowotnej w gminie Tykocin w porównaniu do powiatu białostockiego w 2019 roku

wyszczególnienie	powiat	Gmina
liczba osób przypadających na 1 przychodnię	2 137	2 065
porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone na 1 mieszkańca	4,0	5,3

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

7. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

W gminie Tykocin o bezpieczeństwo i porządek dbają policjanci z Posterunku Policji w Tykocinie, który podlega pod Komendę Powiatową Policji Białystok. Ochronę przeciwpożarową w Gminie zapewnia 12 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, w których służbę pełni 118 strażaków uprawnionych do bezpośrednich działań ratowniczo-gaśniczych.

8. Działalność organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku¹⁰. Do roli organizacji pozarządowych można zaliczyć: budowę kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich, mobilizacja grup społecznych i jednostek do większej aktywności „obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej”¹¹. Oprócz wspomnianych, ważną rolę omawianych instytucji jest dostawa usług nieopłacalnych z punktu widzenia sektora prywatnego oraz takich, których nie jest w stanie, z racji braku odpowiednich narzędzi, dostarczyć państwo. Zadaniem takich grup jest między innymi zapewnienie dóbr i usług w dążeniu do poprawy warunków ekologicznych, opieki zdrowotnej, przeciwdziałanie łamaniu praw człowieka, a także walka z głodem¹².

Na obszarze gminy Tykocin funkcjonują organizacje pozarządowe, które działają na rzecz społeczności lokalnej oraz stanowią ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych. Oprócz wspomnianych wcześniej jednostek OSP, należą do nich m.in.:

- Fundacja „Nil Sine Numine”,
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tykocińskiej,
- Uczniowski Klub Sportowy „Radule”,
- Dom Pomocy Społecznej pw. Św. Franciszka z Asyżu Caritas Diecezji Łomżyńskiej,
- Narwiańskie Stowarzyszenie Krajoznawcze im. Zygmunta Bujnowskiego¹³.

W kontekście prawidłowości i efektywności prowadzenia działań w Gminie, niezwykle istotnym potencjałem jest kadra Urzędu Miejskiego oraz jednostek organizacyjnych (m.in. M-GOPS, jednostek oświatowych). System realizacji zadań publicznych determinuje całokształt działań rozwojowych, w szczególności planowania i realizowania inwestycji, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, wdrażania nowych metod zarządczych oraz obsługi klientów (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów itp.). To właśnie jakość pracy administracji w ogromnej mierze narzuca tempo rozwoju wspólnoty lokalnej. Podstawą wdrożenia w życie założeń

¹⁰ <https://poradnik.ngo.pl>

¹¹ J. Oniszczyk, Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy, s. 269.

¹² M. Yaziji, J. Doh, Organizacje pozarządowe a korporacje, s. 15.

¹³ <https://spis.ngo.pl/podlaskie-tykocin-200212>

Strategii będzie partnerstwo i skonsolidowane podejście do obszarów problemowych. Skala i charakter wyzwań rozwojowych, przed jakimi stoi samorząd w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, wymagają kompleksowego ich rozwiązywania oraz działania z wykorzystaniem efektu synergii (uzyskiwanie zwielokrotnionych korzyści dzięki umiejętnemu połączeniu części składowych całości).

9. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Tykocin jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Zadania Ośrodka z zakresu ustawy o pomocy społecznej polegają w szczególności na:

1. przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
2. pracy socjalnej;
3. prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
4. analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
5. realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
6. rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym z zakresu pomocy społecznej, realizowanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej należą:

1. opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
2. sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej;
3. udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;

4. przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
5. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
6. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
7. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
8. przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
9. opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
10. praca socjalna;
11. organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
12. prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
13. dożywianie dzieci;
14. sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
15. kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
16. pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
17. sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
18. utworzenie i utrzymanie ośrodka, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
19. przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
20. opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Do zadań własnych gminy realizowanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej należą:

1. przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
2. przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
3. prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
4. podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
5. współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechnianie informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

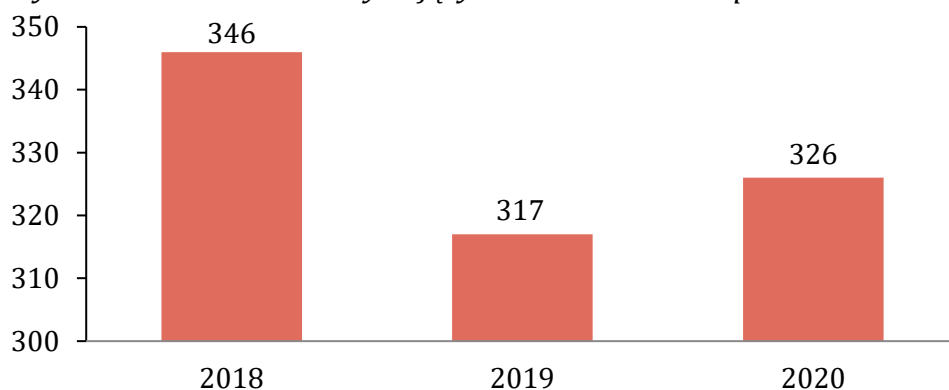
Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej należą:

1. organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
2. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
3. prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
4. realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
5. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom;
6. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
7. wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Ośrodek realizuje zadania własne gminy, zadania zlecone gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb gminy, bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej kieruje się ustaleniami przekazanymi przez wojewodę. Wykonując zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej kieruje się natomiast ustaleniami Burmistrza oraz uchwałami Rady Miejskiej.

Na koniec 2020 roku w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Tykocinie zatrudnionych było 10 osób, w tym 1 kierownik, 3 specjalistów pracy socjalnej, 1 pracownik socjalny oraz 5 pozostałych pracowników. Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Tykocin ulegała wahaniom. W 2020 roku z pomocy skorzystało 326 osób, czyli o 3% więcej niż w 2019 roku i jednocześnie o 6% mniej niż w 2018 roku. Biorąc pod uwagę trzy ostatnie lata, najwięcej osób otrzymało wsparcie w 2018 roku. Szczegółowe dane przedstawia wykres poniżej.

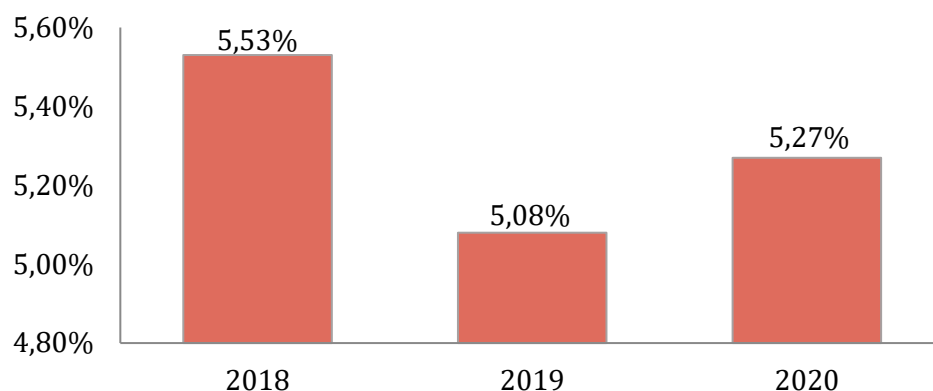
Wykres 9. Liczba osób korzystających ze świadczeń na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Liczba pobierających świadczenia z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców określana jest jako wskaźnik deprivacji lokalnej. Na przestrzeni lat 2018-2020 wartość tego wskaźnika ulegała wahaniom. W 2018 roku wyniosła 5,53%, w 2019 roku - 5,08%, natomiast w 2020 roku - 5,27%. Dane w tym zakresie przedstawia kolejny wykres.

Wykres 10. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płęć. Z danych wynika, iż w 2020 roku korzystających z tego typu pomocy było 160 osób w wieku produkcyjnym, 151 w wieku przedprodukcyjnym oraz 27 osób w wieku poprodukcyjnym. Pod względem płęci widoczna jest dysproporcja - korzystających z pomocy społecznej kobiet było w omawianym roku więcej niż mężczyzn (liczba kobiet - 173, liczba mężczyzn - 165). Analizując dynamikę zmian w porównaniu do 2018 roku można dostrzec wzrost ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej (o 7%). Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym wzrosła, natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym utrzymywała się na stałym poziomie.

Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płęć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2018-2020

wiek	2018		2019		2020	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
przedprodukcyjny	136	65	132	65	151	76
produkcyjny	160	82	154	76	160	74
poprodukcyjny	20	13	24	16	27	23
ogółem	316	160	310	157	338	173

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

W 2020 roku przyznano 153 rodzinom świadczenia pieniężne oraz 70 rodzinom świadczenia niepieniężne. Można zauważyć, że w ostatnich trzech latach częściej pomocy udzielano w formie świadczeń pieniężnych, jednocześnie w omawianym okresie liczba ta uległa wzrostowi - w porównaniu do 2018 roku o 0,7%. W zakresie świadczeń niepieniężnych, w 2019 roku odnotowano wzrost ich liczby, z kolei rok później - spadek (w stosunku do 2018 roku o 25,5%). Szczegółowe dane w zakresie liczby przyznanych świadczeń pieniężnych i niepieniężnych przedstawia tabela poniżej.

Tabela 9. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych na przestrzeni lat 2018-2020

liczba dzieci	2018	2019	2020
świadczenia pieniężne	152	138	153
świadczenia niepieniężne	94	95	70

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej to te, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy. Na przestrzeni omawianych lat, liczba osób długotrwale pobierających świadczenie wzrosła z 217 w 2018 roku do 293 w 2020 roku, czyli spadła aż o 35%. Różnice w zakresie płci osób długotrwale pobierających świadczenie w 2020 roku są widoczne - mężczyźni stanowili 78% wszystkich osób, którym świadczenie to zostało przyznane, a kobiety - 22%.

Tabela 10. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2018-2020

płeć	2018	2019	2020
kobiety	217	81	65
mężczyźni	0	106	228
ogółem	217	187	293

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

W 2020 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie Tykocin była długotrwała lub ciężka choroba oraz ubóstwo - z tego powodu pomoc otrzymało po 98 rodzin. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy społecznej znajdowało się bezrobocie (45 rodzin), natomiast na trzecim - niepełnosprawność (44 rodziny). Wśród powodów udzielania świadczeń charakteryzujących się znaczną ilością rodzin je otrzymujących, znajduje się także potrzeba ochrony macierzyństwa (38 rodzin).

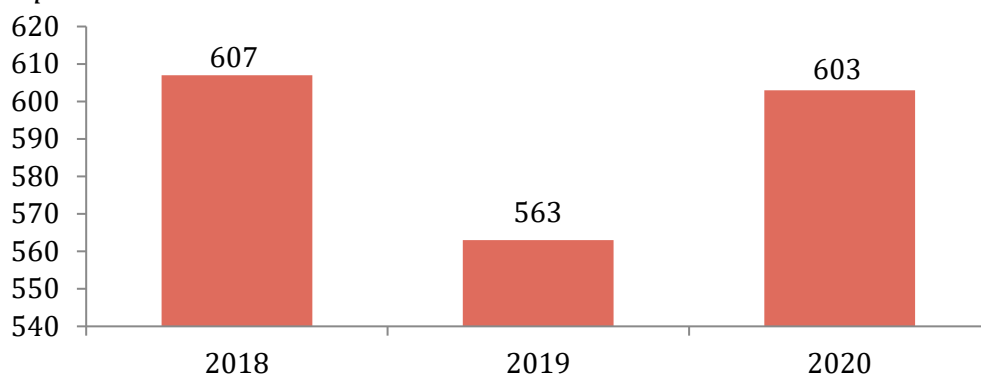
Tabela 11. Powody udzielania świadczeń w 2020 roku (liczba rodzin)

powód udzielenia świadczeń	2020
długotrwała lub ciężka choroba	98
ubóstwo	98
bezrobocie	45
niepełnosprawność	44
potrzeba ochrony macierzyństwa	38
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	5
alkoholizm	4
bezdomność	3
przemoc w rodzinie	2
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2
zdarzenia losowe	2

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Kolejny wykres przedstawia dane dotyczące liczby osób, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe w okresie lat 2018-2020. Na przestrzeni omawianych lat można zauważyć jej wahania - w 2018 roku przeprowadzono je z 607 osobami, w 2019 roku z 563, natomiast w 2020 roku z 603.

Wykres 11. Liczba osób ogółem, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

10. Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Poniżej przedstawione zostały zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych funkcjonujące na terenie gminy Tykocin. Należą do nich:

- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Punkt Konsultacyjny,
- Zespół Interdyscyplinarny,
- jednostki oświatowe,
- Posterunek Policji,
- Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej,
- Gminna Biblioteka Publiczna,
- placówki ochrony zdrowia,
- świetlice wiejskie,
- organizacje pozarządowe, kościoły oraz inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (NGO).

III. Diagnoza sytuacji społecznej

Na podstawie danych empirycznych przekazanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tykocinie, danych Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Policji, do każdego z obszarów wymienionych we wprowadzeniu do Strategii przeprowadzono analizy diagnostyczne (diagnoza sytuacji społecznej), w skład których wchodzi charakterystyka i skala problemu oraz podejmowane działania interwencyjne. W części diagnostycznej przedstawiona została również analiza SWOT¹⁴.

1. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

■ Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,
5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

¹⁴ Analiza SWOT wskazuje czynniki mające wpływ na możliwości interwencji, w podziale na mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Mocne i słabe strony to czynniki wewnętrzne (GMK), takie na które mamy wpływ i takie które odnoszą się do teraźniejszości; szanse i zagrożenia to czynniki zewnętrzne (województwo, kraj, Europa), takie na które mamy niewielki wpływ i takie które mogą odnosić się do przyszłości.

Wszystkie jednostki pomocowe działające na terenie Gminy w określony sposób zajmują się wspieraniem rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania, a ich integralne, holistyczne oddziaływania pozwalają uzyskać zamierzone efekty i wprowadzić istotne zmiany w zakresie funkcjonowania instytucji rodziny. Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który służy pomocą rodzinom z terenu Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych ich potrzeb i umożliwiające życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. W dalszej części dokumentu przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny oraz podejmowane przez te instytucje działania.

W 2020 roku zostały przyznane łącznie 132 świadczenia rodzinom posiadającym jedno dziecko, 513 świadczeń rodzinom z dwójką dzieci, 1 490 świadczeń rodzinom z trójką dzieci oraz 1 045 świadczeń rodzinom z czwórką lub większą liczbą dzieci. Należy zauważyć, że znaczną większość udzielonych świadczeń stanowią świadczenia niepieniężne.

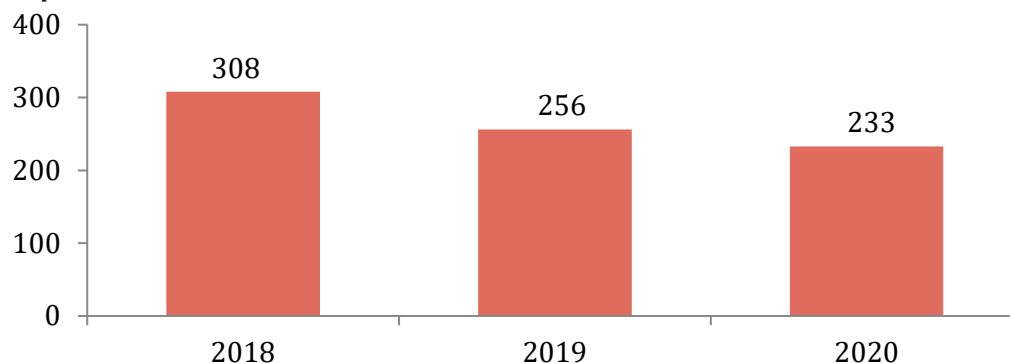
Tabela 12. Typy rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w 2020 roku (liczba świadczeń)

typ rodziny	ogółem	świadczenia pieniężne	świadczenia niepieniężne
jedno dziecko	132	40	92
dwoje dzieci	513	115	398
troje dzieci	1 490	119	1 371
czworo i więcej dzieci	1 045	74	971

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Na kolejnym wykresie zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2018-2020. Można zauważyć, że ze świadczeń tych średnio w miesiącu w 2020 roku skorzystały 233 rodziny, czyli o 9% rodzin mniej niż w roku 2019 oraz o 24% mniej niż w roku 2018. W omawianym okresie dostrzegalny jest zatem spadek średniomiesięcznej liczby rodzin korzystających z tego typu świadczeń.

Wykres 12. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Dodatkowym świadczeniem wspierającym rodzinę jest „świadczenie wychowawcze 500+”. Program *Rodzina 500+* został wprowadzony ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci i funkcjonuje od 1 kwietnia 2016 roku. Świadczenie wychowawcze przysługuje rodzicom bądź opiekunom dziecka do dnia ukończenia przez nie 18 roku życia w wysokości 500 zł miesięcznie. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Szczegółowe zestawienie liczby rodzin i kwoty świadczeń w latach 2018-2019 prezentuje poniższa tabela. W 2019 roku ze świadczenia wychowawczego 500+ skorzystały 393 rodziny na łączną kwotę 5 904 694 zł, z kolei w 2018 roku - 405 rodzin, a wydatkowano na to 5 052 921 zł. W omawianym okresie nastąpił zatem spadek średniej liczby rodzin, pobierających to świadczenie.

Tabela 13. Liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2018-2019

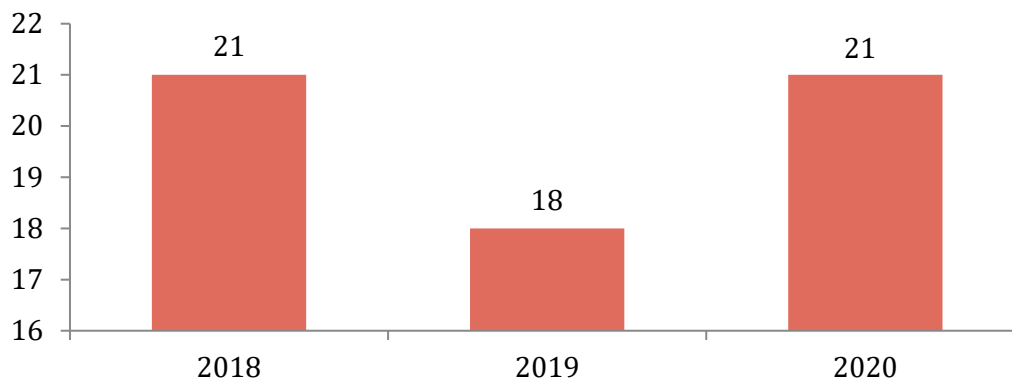
wyszczególnienie	2018	2019
liczba rodzin	405	393
kwota świadczeń (w złotych)	5 052 921	5 904 694

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 roku w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start”, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej otrzymał do realizacji nowe zadanie z dniem 01.07.2018 r. Nowym zadaniem było ustalenie prawa i wypłata świadczeń „Dobry start”, które przysługuje w związku z rozpoczęciem roku szkolnego dzieciom lub osobom uczącym się do 20 roku życia oraz dzieciom lub osobom uczącym się do 24 roku życia - w przypadku dzieci lub osób uczących i legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności. W 2020 roku świadczenie w wysokości 300 zł wypłacono 665 uczniom na łączną kwotę 199 500 zł.

W przypadku samotnego wychowywania dzieci, gdy jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. Na przestrzeni lat 2018-2020 można zauważyć nieznaczne wahania liczby osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego. W 2018 i 2020 roku było to 21 osób, natomiast w 2019 roku - 18. Dane w tym zakresie zostały przedstawione na wykresie poniżej.

Wykres 13. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2018-2020

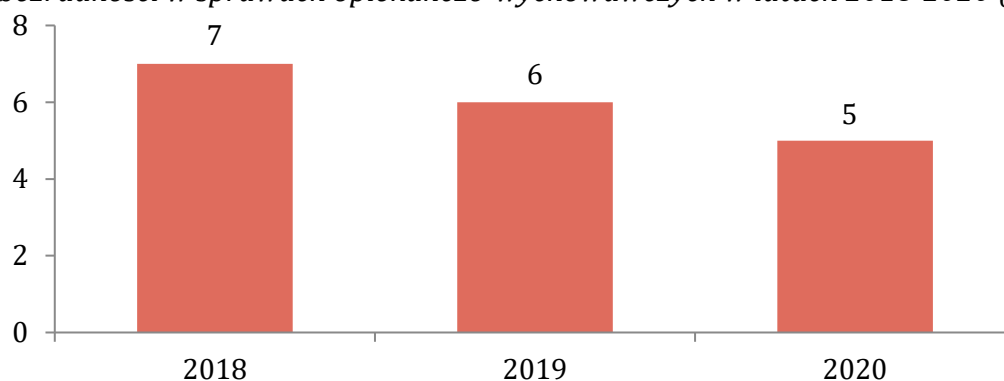

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

W 2020 roku bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowała się na szóstym miejscu pod względem liczby rodzin otrzymujących pomoc.

Na przestrzeni lat 2019-2020 liczba rodzin, którym udzielona została pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych uległa zmniejszeniu. W 2018 roku udzielono wsparcia z tego powodu 7 rodzinom, w 2019 roku - 6, natomiast w 2020 roku - 5 (z których 3 stanowiły rodziny niepełne).

Wykres 14. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2018-2020 (ogółem)

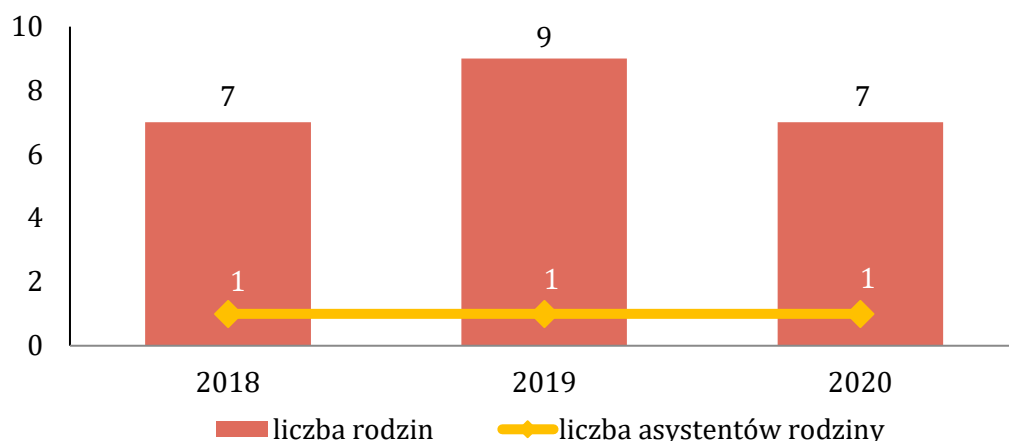

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tykocinie realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.). Ustawa kładzie nacisk na pracę z rodziną celem niedopuszczenia do odebrania dziecka. W związku z tym wprowadzona została instytucja asystenta rodziny, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym.

Na przestrzeni lat 2018-2020 w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Tykocinie zatrudniony był 1 asystent rodziny. W 2020 roku w ramach realizacji ustawowego zadania prowadził on pracę w 7 rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Można zauważyć, że w omawianych latach liczba rodzin objętych jego wsparciem ulegała wahaniom, a jednocześnie w 2018 i 2020 roku kształtowała się na tym samym poziomie (7 rodzin).

Wykres 15. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2018-2020

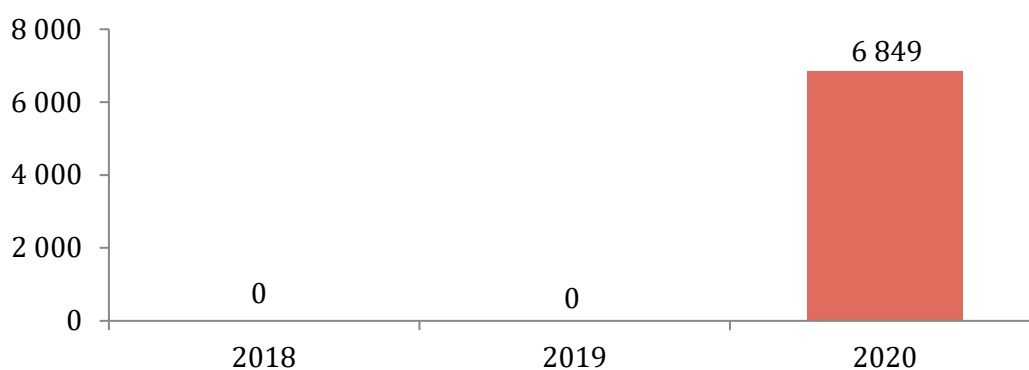

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Na terenie Gminy nie funkcjonują rodziny wspierające, to znaczy takie, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przewyciężaniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w 2020 roku poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt 3 dzieci w rodzinach zastępczych na łączną kwotę 6 849 zł. Z danych wynika, że w latach poprzednich M-GOPS w Tykocinie nie ponosił wydatków z tym związanych.

Wykres 16. Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2018-2020 (w złotych)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

W ramach wspierania rodziny Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z innymi instytucjami, takimi jak: jednostki oświatowe, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Zespół Interdyscyplinarny, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe oraz placówki ochrony zdrowia.

■ **Obszary problemowe**

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego:

- niewydolność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynikająca z niskich kompetencji rodzicielskich,
- brak rodzin wspierających.
- zaniedbanie wychowawcze dzieci i młodzieży oraz rozpad więzi rodzinnych (samotne rodzicielstwo),
- problem niedostatecznego zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców,
- brak funkcjonujących jednostek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

2. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami

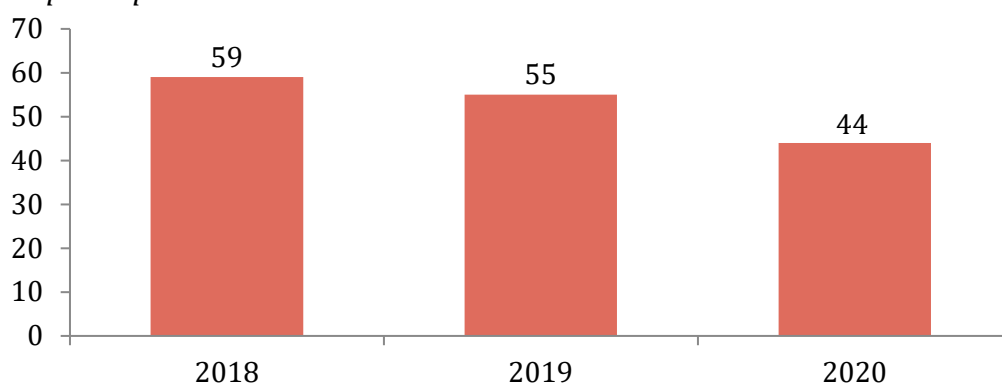
■ **Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych**

Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby z niepełnosprawnościami z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej.* Osoby z niepełnosprawnościami dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności. Warto podkreślić fakt, że osoby niepełnosprawne tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji.

W 2020 roku niepełnosprawność jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowała się na trzecim miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy.

W 2020 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności kształtowała się na poziomie 44. Z prezentowanych danych wynika, że w latach 2018-2020 liczba rodzin, którym udzielono pomocy z tego powodu uległa spadkowi o 25%.

Wykres 17. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2018-2020. W 2018 roku przyznano 136 świadczeń na łączną kwotę 21 733 zł, w 2019 roku liczba świadczeń wyniosła 177 na kwotę 33 616 zł, z kolei w 2020 roku kształtowała się na poziomie 236 świadczeń na kwotę 50 938 zł. Na przestrzeni omawianych lat liczba przyznanych świadczeń wzrosła o 74%.

Tabela 14. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
liczba świadczeń	136	177	236
kwota świadczeń (zł)	21 733	33 616	50 938

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności od 2018 roku ulegała wzrostowi. W 2018 roku przyznano 384 świadczenia, w 2019 roku - 431, natomiast w 2020 roku - 523. Jednocześnie w analizowanym okresie można zauważyć znaczny wzrost przeznaczonej na omawiany zasiłek kwoty.

Tabela 15. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
liczba świadczeń	384	431	523
kwota świadczeń (zł)	60 700	81 810	112 884

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

W 2020 roku przyznano 901 świadczeń dla osób z niepełnosprawnością powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia, w 2019 roku - 1 037, natomiast w 2018 roku - 1 098. W latach 2018-2020 obserwowalny był spadek liczby przyznanych zasiłków w tym zakresie, jednak przeznaczana na ten cel kwota ulegała wahaniom. Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

Tabela 16. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
liczba świadczeń	1 098	1 037	901
kwota świadczeń (zł)	173 555	196 145	194 472

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Kolejna tabela zawiera dane dotyczące udzielonych na przestrzeni ostatnich lat świadczeń opiekuńczych, w tym zasiłku pielęgnacyjnego, świadczenia pielęgnacyjnego oraz specjalnego zasiłku opiekuńczego (liczba i kwota świadczeń). W 2020 roku wypłacono 2 038 świadczeń, czyli tyle samo co w roku ubiegłym oraz o 1,4% więcej niż w 2018 roku. Z danych wynika ponadto, że na przestrzeni omawianych lat wzrosła kwota przyznanych świadczeń.

Tabela 17. Świadczenia opiekuńcze - ogółem na przestrzeni lat 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
liczba świadczeń	2 009	2 038	2 038
kwota świadczeń (zł)	694 072	748 528	893 485

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków okresowych z tytułu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2018-2020. Można zauważyć, że w 2020 roku przyznano 10 świadczeń na łączną kwotę 14 857 zł, w 2019 roku liczba świadczeń wyniosła 7 na kwotę 8 038 zł, z kolei w 2018 roku kształtowała się na poziomie 5 świadczeń na kwotę 8 400 zł. W związku z tym, na przestrzeni omawianych lat liczba przyznanych świadczeń wzrosła o 100%.

Tabela 18. Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
liczba osób	5	7	10
kwota świadczeń (zł)	8 400	8 038	14 857

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

■ Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- stosunkowo wysoka liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności,
- wzrost liczby udzielonych zasiłków pielęgnacyjnych dla niepełnosprawnego dziecka, w tym dla osób w wieku powyżej 16 roku życia,
- wzrost liczby przyznanych zasiłków okresowych z tytułu niepełnosprawności,
- niska partycypacja społeczna osób z niepełnosprawnościami - izolacja i samotność,
- trudności w funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami ze względu na występowanie barier osobistych, społecznych i funkcjonalnych.

3. Zdrowie psychiczne

■ Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne, zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucie dla innych, elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych oraz harmonijny związek między ciałem, a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej. Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian¹⁵.

Dotarcie do wiarygodnych danych dotyczących zdrowia psychicznego zazwyczaj stwarza wiele problemów. Dzieje się tak ponieważ termin „zdrowie psychiczne” jest bardzo płynny i zawierają się w nim pozostałe problemy społeczne, na temat których można znaleźć wyczerpujące statystyki.

Z danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że w gminie Tykocin w ostatnich latach nie świadczone specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Usługi te przeznaczone są dla osób dorosłych, wykazujących zaburzenia wymienione w art. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego: chorych psychicznie (wykazujących zaburzenia psychiatryczne), upośledzonych umysłowo, osób wykazujących inne poważne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga takiej formy pomocy i opieki niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym. W wyjątkowych przypadkach pomoc taka świadczona jest dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi.

¹⁵ www.psychiatriapolska.pl

Ośrodkiem, który świadczy wsparcie osobom z zaburzeniami psychicznymi jest Środowiskowy Dom Samopomocy w Tykocinie. Realizuje on usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi oraz umiejętności społecznych, które polegają na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności służących wykonywaniu czynności dnia codziennego oraz funkcjonowania w życiu społecznym. W 2020 roku ze wsparcia ŚDS w Tykocinie skorzystało 19 osób. Wydatki związane z jego utrzymaniem wyniosły 413 239,50 zł i zostały sfinansowane ze środków pochodzących z dotacji.

Problemy w zakresie zdrowia psychicznego mogą nasilać się w najbliższych latach ze względu na pandemię COVID-19. Pandemia wiąże się z poczuciem zagrożenia, lękiem, niepewnością oraz niepokojem. W skrajnych przypadkach mogą pojawić się stany paniki oraz poczucie beznadziei. Konsekwencją tego mogą być narastające zaburzenia psychiczne, począwszy od teraz, po ustąpieniu zagrożenia, a nawet ujawniające się przez kolejne lata. Biorąc pod uwagę, że już przed wybuchem pandemii statystyki dotyczące problemów ze zdrowiem psychicznym były wysoce niepokojące, a obecna sytuacja może je znacznie pogorszyć, istnieje pilna potrzeba podejmowania szerokich działań w tym zakresie.

■ Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie wykluczeniem społecznym i zawodowym osób z zaburzeniami psychicznymi,
- nasilenie się problemów ze zdrowiem psychicznym osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży będące konsekwencją pandemii COVID-19.

4. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych

■ Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Trzeci wskaźnik choroby stanowią zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny¹⁶. Posługując się wskaźnikami europejskimi oraz na podstawie danych szacunkowych PARPA, można szacować, iż liczba uzależnionych od alkoholu w Polsce wynosi 600-800 tys., z czego 80% stanowią mężczyźni. Z kolei populacja osób pijących ryzykownie i szkodliwie szacowana jest w Polsce na około 2-3 mln osób. Dorośli członkowie rodzin alkoholowych tj. takich gdzie nadużywanie alkoholu zaburza życie rodzinne, stanowią w Polsce populację liczącą 1,5-2 mln osób. Dzieci i młodzież w rodzinach alkoholowych to w Polsce populacja licząca 1,5-2 mln osób.

Działaniami określonymi w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zadania przez nią podejmowane wynikają między innymi z *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*.

Wśród głównych celów Programu realizowanych w 2020 roku należy wyróżnić:

- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej dotyczącej problemów alkoholowych, a także promocji zdrowego stylu życia i trzeźwości,
- zweryfikowanie specyfiki problemów alkoholowych i narkotykowych na terenie Gminy, a także potrzeb środowiska lokalnego w zakresie pomocy w ich rozwiązywaniu,
- zawężenie aktualnie występujących na terenie Gminy problemów alkoholowych i narkotykowych,

¹⁶ Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

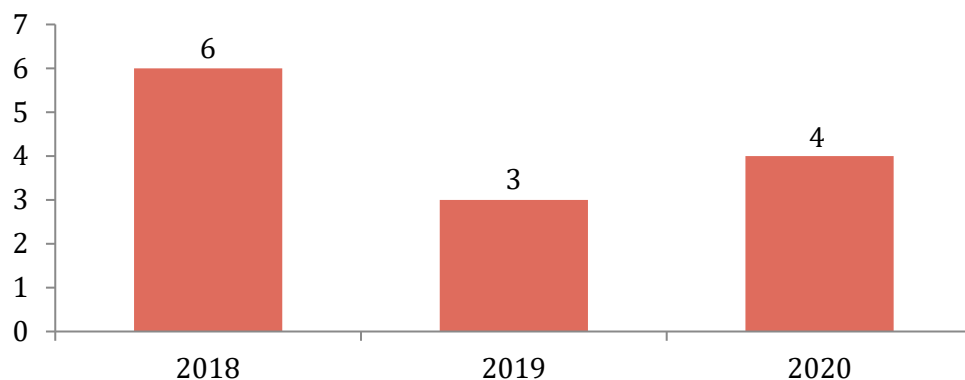
- zwiększenie świadomości społeczności lokalnej związanej z ryzykownym spożywaniem alkoholu, w tym przez osoby nieletnie¹⁷.

Poniżej przedstawione zostały miejsca, w których na terenie gminy Tykocin mieszkańcy mogą uzyskać pomoc w przypadku problemu uzależnienia.

W 2020 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu alkoholizmu kształtowała się na poziomie 4. Z przedstawionych danych wynika, że w latach 2018-2020 liczba rodzin, którym udzielono pomocy z tego powodu ulegała wahaniom. W analizowanym okresie nie udzielano pomocy z powodu narkomanii.

Wykres 18. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu alkoholizmu w latach 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

¹⁷ Raport o stanie Gminy Tykocin w roku 2020.

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Tykocinie działania, w ramach przysługujących jej uprawnień. W 2020 roku zarząd Komisji liczył 6 osób, którzy przeprowadzili rozmowy z 15 osobami uzależnionymi od alkoholu oraz 5 członkami ich rodzin. Jednocześnie w omawianym roku Komisja podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce uzależnienia wobec 19 osób uzależnionych od alkoholu, a wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec 5 osób. W stosunku do roku ubiegłego odnotowany został spadek liczby osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy oraz osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, z kolei wzrost liczby osób, w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia. Dane dotyczące działań GKRPA podejmowanych wobec osób uzależnionych w latach 2018-2020 przedstawia tabela poniżej.

Tabela 19. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wobec osób uzależnionych w latach 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	19	16	15
liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	7	9	5
liczba osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia	11	6	19
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	11	6	5

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok

Na terenie Gminy funkcjonuje grupa wsparcia dla osób z problemem alkoholowym (grupa AA „Przebudzenie”). Spotkania odbywają się raz w tygodniu przy Parafii Rzymsko-Katolickiej w Tykocinie.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zajmuje się także profilaktyką zachowań ryzykownych. W omawianych latach na terenie Gminy nie prowadzono programów profilaktycznych rekomendowanych w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPiN. W ramach profilaktyki, w 2020 roku zorganizowano jednorazowe prelekcje, pogadanki, w których wzięło udział 250 uczestników, festyny i imprezy plenerowe dla 200 osób, imprezy sportowe, w których uczestniczyło 160 uczniów oraz konkursy, w których zaangażowanych było 450 osób.

W dalszej części przedstawione zostały dane dotyczące rynku napojów alkoholowych na terenie gminy Tykocin. W 2020 roku wartość alkoholu sprzedanego na terenie Gminy wyniosła łącznie 5 526 490,03 zł, w tym 3 132 897,51 zł o zawartości alkoholu do 4,5% (oraz piwa), 377 159,77 zł o zawartości alkoholu od 4,5% do 18% (z wyjątkiem piwa) oraz 2 016 432,75 zł o zawartości alkoholu powyżej 18%. W stosunku do roku poprzedniego, łączna wartość sprzedanego na terenie Gminy alkoholu uległa zwiększeniu.

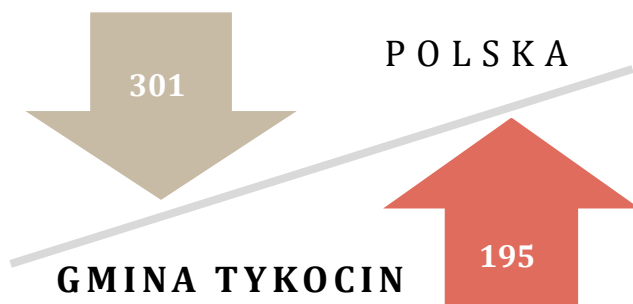
Rysunek 3. Łączna wartość sprzedanego na terenie Gminy alkoholu w latach 2018-2020

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok

W 2020 roku na terenie Gminy znajdowało się łącznie 26 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym 14 przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) i 12 przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne). W przedmiotowym roku na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie przypadało 195 mieszkańców. W porównaniu do całej Polski (301) to o 54% mniej osób.

Rysunek 4. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Tykocin i całej Polsce w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2020 rok

Na terenie Gminy funkcjonuje Punkt Konsultacyjny, który prowadzi działalność skierowaną do wszystkich mieszkańców Gminy Tykocin, a w szczególności do osób uzależnionych od alkoholu oraz członków ich rodzin. W 2020 roku, w ciągu miesiąca Punkt był czynny 150 godzin i udzielono w nim łącznie 32 porady dla osób z problemem alkoholowym oraz 5 porad dla członków ich rodzin (w tym współuzależnionych i DDA). Punkt Konsultacyjny współpracuje z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołem Interdyscyplinarnym działającymi na terenie Gminy.

Pandemia COVID-19 oraz związane z nią ograniczenia aktywności społecznej, izolacji, niepokoju o zdrowie swoje i najbliższych, a także bezpieczeństwo ekonomiczne, w istotny sposób zwiększy obciążenie zdrowotne i społeczne związane z uzależnieniami. Konsekwencją pandemii może być wzrost liczby osób uzależnionych zarówno od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, jak i urządzeń elektronicznych.

■ Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- możliwy wzrost zapotrzebowania rodzin dysfunkcyjnych na poradnictwo prawne i socjalne,
- wzrost łącznej wartości sprzedanego na terenie Gminy alkoholu,
- zagrożenie wystąpienia przemocy w rodzinach dotkniętych problemami uzależnień,
- brak przeprowadzanych w szkołach programów rekomendowanych,
- ryzyko wzrostu liczby osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych w związku z występowaniem pandemii COVID-19.

5. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

■ Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wskazuje, że: „przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy jest potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości podejmowania działań prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w gminie Tykocin zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny. W jego skład wchodzi przedstawiciele następujących instytucji:

- Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Posterunku Policji w Tykocinie,
- Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Karnych Sądu Rejonowego w Białymstoku,
- Poradni rodzinnej „Dla zdrowia” w Tykocinie,
- Zespołu Szkół i Przedszkola w Tykocinie,
- CARITAS Diecezji Łomżyńskiej jako organizacji pozarządowej.

Celem działania Zespołu jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w *Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Gminy Tykocin na lata 2018-2022*. Zespół tworzą specjaliści, którzy łączą swoją wiedzę, umiejętności oraz możliwości instytucji, które

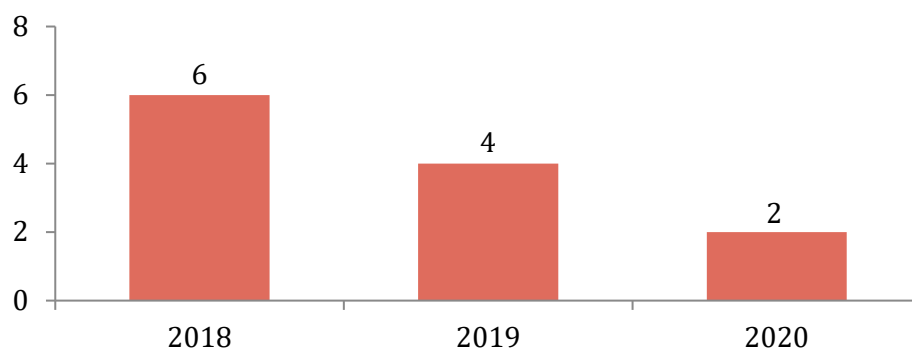
reprezentują, do podejmowania współpracy i skoordynowanych działań mających na celu niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie zjawisku przemocy na terenie Gminy. Kolejna grafika przedstawia miejsca/instytucje, gdzie mieszkańcy gminy Tykocin mogą uzyskać pomoc i wsparcie w przypadku doświadczania przemocy w rodzinie.

W 2020 roku przemoc jako powód udzielania wsparcia pomocy społecznej znajdowała się na ósmym miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym go udzielono.

W 2020 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu przemocy w rodzinie kształtowała się na poziomie 2. Z uzyskanych danych wynika, że w latach 2018-2020 liczba rodzin, którym udzielono pomocy z tego powodu uległa spadkowi - w porównaniu do 2018 roku o 67%.

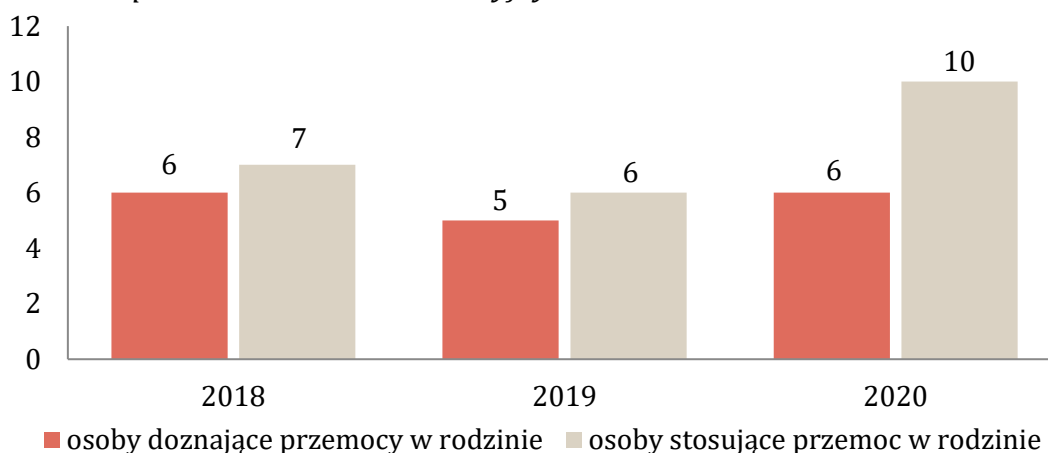
Wykres 19. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu przemocy w rodzinie w latach 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Na przestrzeni omawianych lat liczba osób stosujących przemoc w rodzinie oraz osób doświadczających przemocy w rodzinie, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjnym ulegała wahaniom. Szczegółowe dane przedstawia wykres poniżej.

Wykres 20. Liczba osób doświadczających i stosujących przemoc w rodzinie, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjnym w latach 2018-2020

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok

Kolejną analizowaną kwestią są dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych w latach 2019-2020. Z danych wynika, że w ostatnich latach Zespół odbył w ciągu roku 4 spotkania. W omawianym okresie znacznie zmniejszyła się liczba spotkań poszczególnych grup roboczych - w 2018 roku odbyło się 130 posiedzeń, w 2019 roku - 98, natomiast w 2020 roku - 77. Dane w tym zakresie przedstawione zostały w kolejnej tabeli.

Tabela 20. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych w latach 2018-2020

lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4	4
2	liczba posiedzeń grup roboczych	130	98	77

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Tykocin na lata 2018-2022 za 2018, 2019 i 2020 rok

W 2020 roku pomocą grup roboczych objęto ogółem 58 osób w 23 rodzinach. W porównaniu do 2018 roku liczba rodzin oraz liczby osób w rodzinach uległa zmniejszeniu.

Tabela 21. Dane statystyczne dotyczące liczby rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą grup roboczych w latach 2018-2020

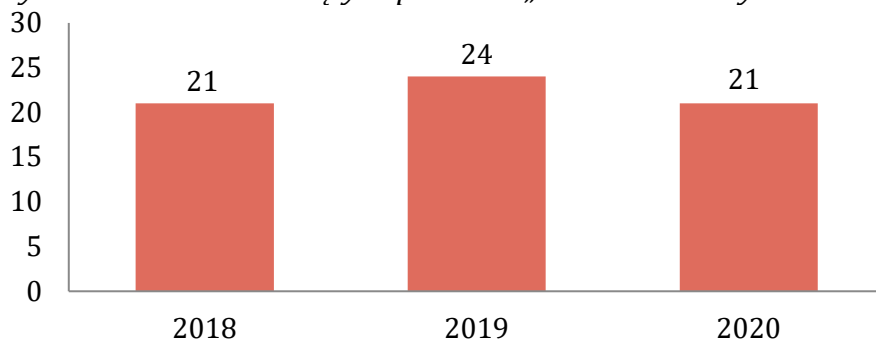
lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba rodzin objętych pomocą	32	22	23
2	liczba osób w rodzinach	78	76	58

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Tykocin na lata 2018-2022 za 2018, 2019 i 2020 rok

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta - A” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, bądź przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Z uzyskanych danych wynika, że na przestrzeni lat 2018-2020 liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” ulegała nieznacznym wahaniom. W 2018 i 2020 roku było ich 21, natomiast w 2019 roku - 24. Liczba wszczętych procedur w analizowanym okresie kształtowała się zatem na względnie stałym poziomie.

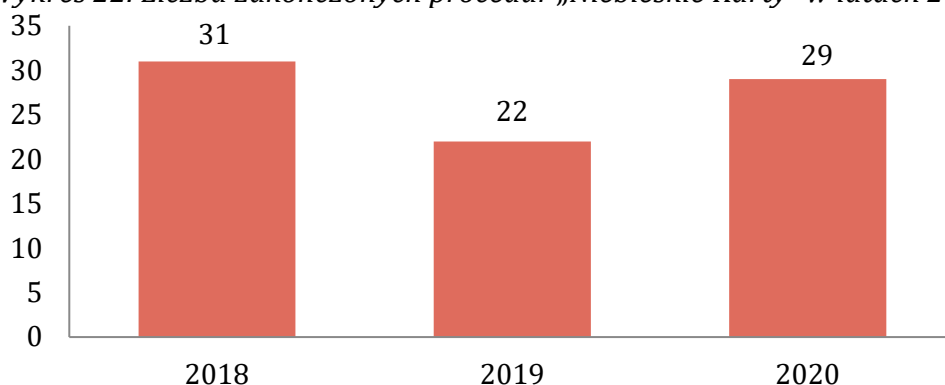
Wykres 21. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Tykocin na lata 2018-2022 za 2018, 2019 i 2020 rok

W omawianym okresie wahaniom ulegała również liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”. Względem 2018 roku ich liczba zmniejszyła się o 2, z kolei w porównaniu do 2019 roku wzrosła o 7. Szczegółowe dane przedstawia wykres poniżej.

Wykres 22. Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2018-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Tykocin na lata 2018-2022 za 2018, 2019 i 2020 rok

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- wzrost liczby osób stosujących przemoc w rodzinie, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjnym,
- kształtująca się na względnie stałym i znacznym poziomie liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”.

6. Aktywność i integracja społeczna seniorów

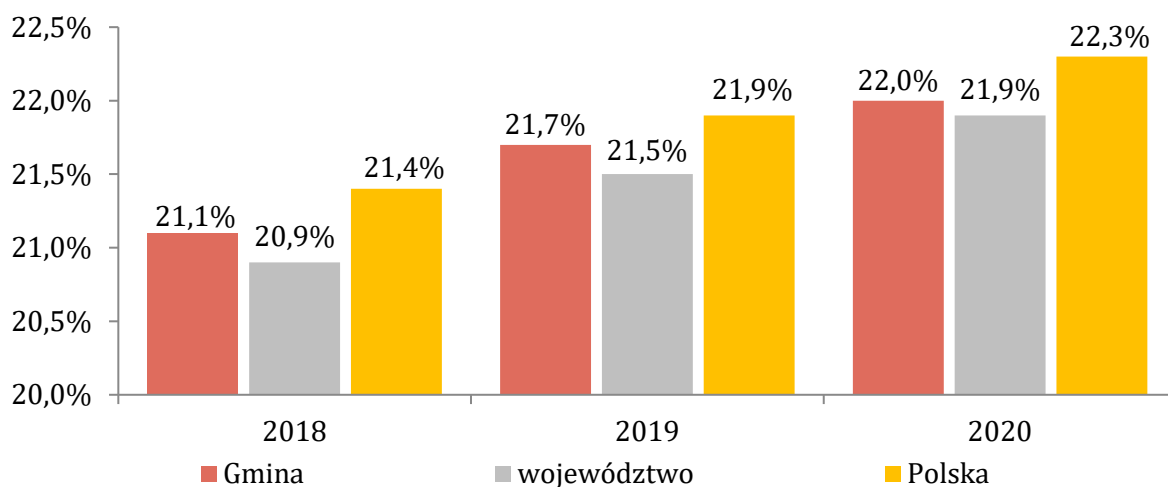
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej, należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie - na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej - jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Gminy.

Na przestrzeni ostatnich lat można zauważyć wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów.

Z danych GUS wynika, że odsetek osób będących w wieku poprodukcyjnym w gminie Tykocin jest niższy względem województwa podlaskiego i całej Polski. Na przestrzeni omawianych lat udział osób w wieku poprodukcyjnym w Gminie, województwie i całej Polsce systematycznie się zwiększał. Różnica między 2018, a 2020 rokiem w gminie Tykocin i całym kraju wynosi 0,9 pp., natomiast w województwie podlaskim - 1 pp. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia wykres poniżej.

Wykres 23. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w gminy Tykocin, województwie podlaskim i całej Polsce na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej wyniosła w 2020 roku - 20 (13 kobiet i 7 mężczyzn). W stosunku do 2018 roku można dostrzec spadek liczby korzystających z pomocy społecznej mieszkańców Gminy będących w wieku poprodukcyjnym - w porównaniu do 2020 roku o 26%.

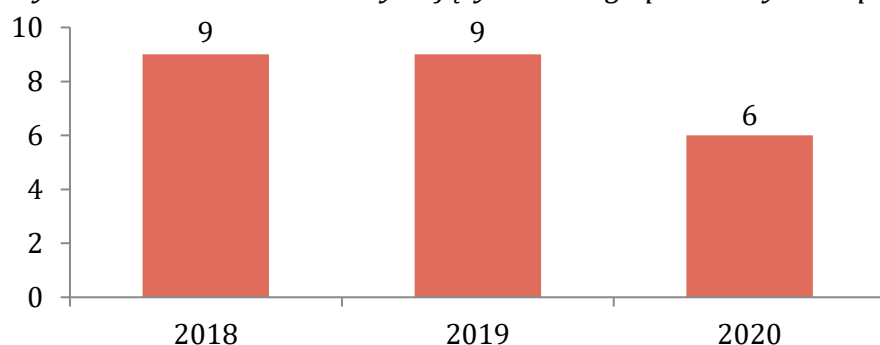
Tabela 22. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
kobiety	23	16	13
mężczyźni	4	8	7
ogółem	27	24	20

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tykocinie realizował usługi opiekuńcze dla osób, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione lub pomoc świadczona przez rodzinę jest niewystarczająca. W 2020 roku objętych tego typu usługami było 6 osób, natomiast w latach poprzednich - po 9. Rozpatrując dynamikę zmian w tym zakresie, widoczny jest spadek liczby osób objętych usługami opiekuńczymi, jednak można wnioskować, iż zapotrzebowanie na tego typu pomoc utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

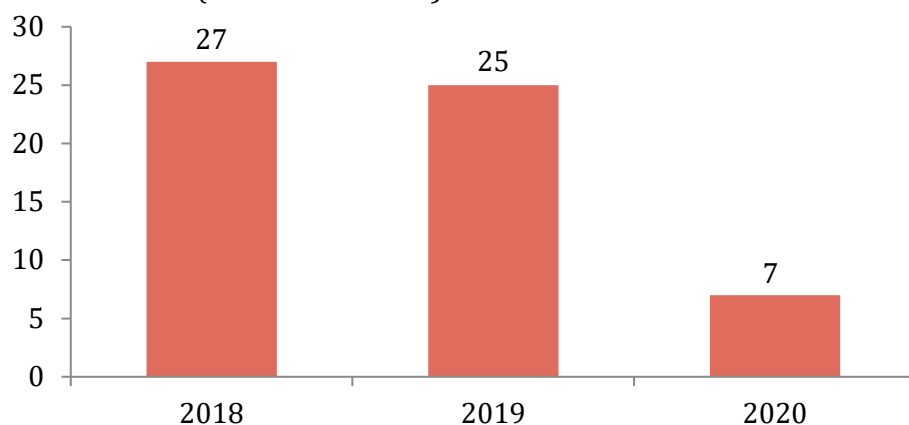
Wykres 24. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Osoba, która ukończyła 75 rok życia, jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego bez potrzeby weryfikowania jej stanu zdrowia w drodze badania lekarza orzecznika ZUS, jak ma to miejsce wobec pozostałej grupy uprawnionych. W 2020 roku zasiłek pielęgnacyjny został przyznany 7 mieszkańcom Gminy będącym powyżej 75 roku życia. W porównaniu do 2018 roku dostrzegalny jest gwałtowny spadek przyznanych świadczeń w tym zakresie - o 74%. Szczegółowe dane przedstawia wykres poniżej.

Wykres 25. Zasiłki pielęgnacyjne przyznane osobom, które ukończyły 75 lat na przestrzeni lat 2018-2020 (liczba świadczeń)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Liczbę osób, którym opłacono pobyt w domach pomocy społecznej oraz przeznaczone na to środki prezentuje poniższa tabela. Domy pomocy społecznej świadczą usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności i nie są zdolne do samodzielnej egzystencji. Kierowanie do DPS i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy Tykocin w tym Domu jest zadaniem własnym Gminy o charakterze obowiązkowym. Na przestrzeni omawianych lat liczba osób przebywających w Domu Pomocy Społecznej wraz z przeznaczoną na ten cel kwotą świadczeń uległa zmniejszeniu.

Tabela 23. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej w latach 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
liczba osób	8	7	6
kwota świadczeń (zł)	191 278	166 279	164 233

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Ważną rolę w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz integracji społecznej osób starszych odgrywa utworzony w 2020 roku Klub Senior+, który działa w strukturze Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. W związku z pandemią COVID-19 rekrutację uczestników zaplanowano na początek 2021 roku.

W okresie od października do grudnia 2020 roku M-GOPS realizował Program „Wspieraj Seniora”, który miał na celu dofinansowanie realizowanych usług wsparcia na rzecz Seniorów. Polegały one na dostarczeniu zakupów, zgodnie ze wskazanym przez Seniora zakresem artykułów podstawowej potrzeby, w tym spożywczych i środków higieny osobistej. Program obejmował osoby w wieku powyżej 70 lat, które pozostawały w domu w związku z zagrożeniem zakażeniem COVID-19.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych,
- stały wzrost na przestrzeni lat udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności,
- możliwe utrudnienia związane z zawieszeniem działalności ośrodków wsparcia w związku z pandemią COVID-19.

8. Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu

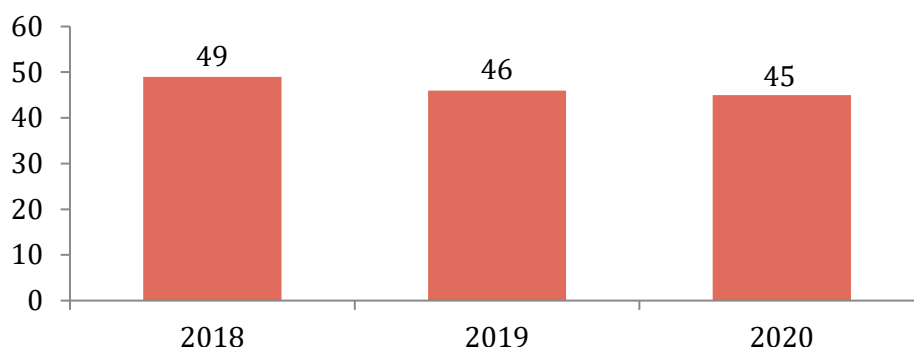
■ Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej jest bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuację materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym. Bezrobocie jest również przyczyną zaniechania uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym.

W 2020 roku bezrobocie jako powód udzielania wsparcia znajdowało się na drugim miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy.

W 2020 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w gminie Tykocin z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 45. Na przestrzeni lat 2018-2020 można zauważyć tendencję spadkową liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z tego powodu. W porównaniu do 2018 roku liczba rodzin spadła o 8%.

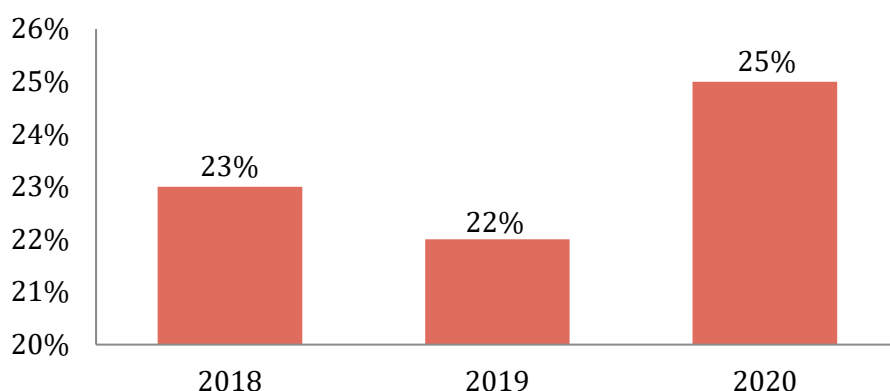
Wykres 26. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej jest obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. W porównaniu do trzech ostatnich lat obserwowany jest jego wzrost - z 23% w 2018 roku do 25% w 2020 roku.

Wykres 27. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

W 2020 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było 4,0% mieszkańców Gminy Tykocin, przy czym udział mężczyzn był większy (4,3%). Na przestrzeni analizowanych lat dostrzec można tendencję wzrostową w tym zakresie. Udział bezrobotnych mieszkańców Gminy w stosunku do 2018 roku zwiększył się o 0,8 pp. W całej Polsce osoby bezrobotne stanowiły w 2020 roku 4,6% wszystkich mieszkańców, a więc sytuacja w Gminie była pod tym względem korzystniejsza.

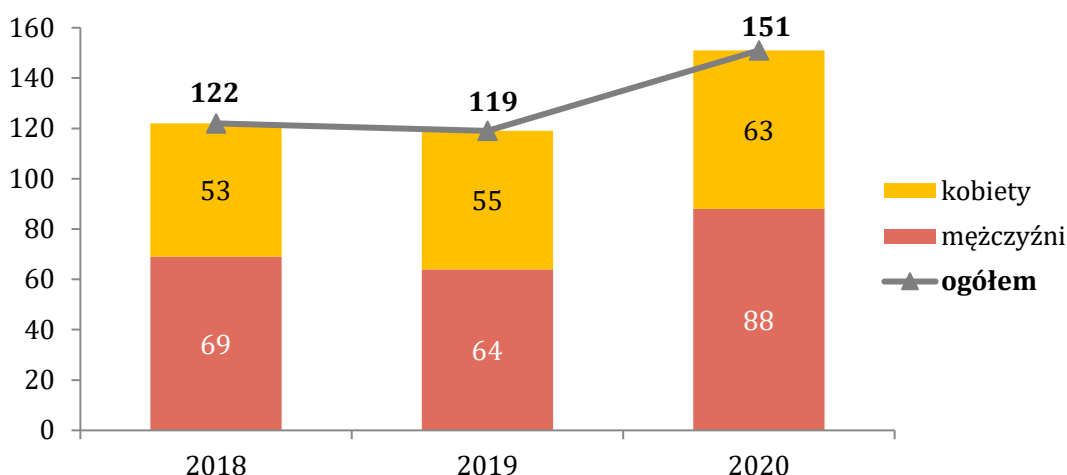
Tabela 24. Udział bezrobotnych mieszkańców Gminy zarejestrowanych w PUP w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w latach 2018-2020 (w procentach)

wyszczególnienie	2018	2019	2020
kobiety	3,0	3,2	3,7
mężczyźni	3,3	3,1	4,3
ogółem	3,2	3,1	4,0

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Na koniec 2020 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było łącznie 151 mieszkańców gminy Tykocin. Oznacza to wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 27%, a w porównaniu do roku 2018 o 24%. Pod względem płci widoczna jest dysproporcja - pozostających bez pracy mężczyzn było w 2020 roku więcej niż kobiet (liczba kobiet - 63, liczba mężczyzn - 88).

Wykres 28. Mieszkańcy Gminy zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Rozpatrując kwestię liczby bezrobotnych osób z podziałem na grupę wiekową można zauważyć, że w stosunku do 2018 roku nastąpił niewielki wzrost udziału osób mających więcej niż 50 lat w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy - różnica pomiędzy rokiem 2020, a 2018 dla tej grupy osób kształtuje się na poziomie 1 pp. W analizowanym okresie, nieznacznym wahaniom ulegał udział osób do 30 roku życia - w 2018 i 2020 roku wynosił 34%, z kolei w 2019 roku - 29%. Tendencje wzrostową można zauważyć w kategorii osób będących przed 25 rokiem życia, bowiem ich udział na przestrzeni omawianych lat zwiększył się o 3 pp.

Tabela 25. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2018-2020

kategoria wiekowa	31 grudnia 2018		31 grudnia 2019		31 grudnia 2020	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
do 25 roku życia	17	14	17	14	26	17
do 30 roku życia	41	34	34	29	51	34
powyżej 50 roku życia	29	24	31	26	37	25

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Ze zjawiskiem długotrwałego bezrobocia mamy do czynienia w przypadku osoby zarejestrowanej w urzędzie pracy jako bezrobotnej przez okres powyżej 12 miesięcy. Jest to zjawisko niekorzystne z punktu widzenia rynku pracy, ponieważ najczęściej świadczy o tym, że bezrobotny nie ma zamiaru czy możliwości podjęcia zatrudnienia bądź uzyskuje dochody z nielegalnych źródeł. Poniższa tabela przedstawia liczbę długotrwanie bezrobotnych mieszkańców gminy Tykocin oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców. Dynamika zmian w omawianych latach prezentuje się następująco: nastąpił znaczny wzrost udziału osób długotrwanie bezrobotnych - z 49% w 2018 roku do 52% w 2020 roku. Różnica zatem kształtuje się na poziomie 3 pp. Należy jednak zauważyć, iż w 2019 roku odnotowano spadek udziału osób długotrwanie bezrobotnych (względem 2018 roku o 6 pp.).

Tabela 26. Liczba długotrwanie bezrobotnych mieszkańców Gminy oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2018-2020

wyszczególnienie	31 grudnia 2018	31 grudnia 2019	31 grudnia 2020
liczba osób	74	65	78
%	49	43	52

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W związku z pandemią COVID-19 oraz związanymi z nią obostrzeniami, pogorszeniu uległa sytuacja na rynku pracy. W czasie pandemii pracę straciło wiele osób, przede wszystkim pracujących w branżach szczególnie dotkniętych wprowadzaniem obostrzeń oraz mających umowy cywilnoprawne. Skutki pandemii na rynku pracy mogą być jednak odroczone w czasie i dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej, między innymi kryzys występujący w wielu branżach. Radzenie sobie z epidemią, a w jej następstwie z kryzysem gospodarczym i pogorszeniem sytuacji na rynku pracy, będzie wymagało w perspektywie najbliższych lat, zwrócenia szczególnej uwagi na podejmowanie działań wspierających mieszkańców w tym zakresie.

■ Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyższej analizy wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- wzrost liczby mieszkańcy Gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy,
- wzrost udziału osób bezrobotnych do 25 roku życia w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców,
- wzrost wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej,
- znaczny udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców,
- ryzyko pogorszenia się sytuacji na rynku pracy spowodowane pandemią COVID-19.

9. Wsparcie osób z problemem ubóstwa

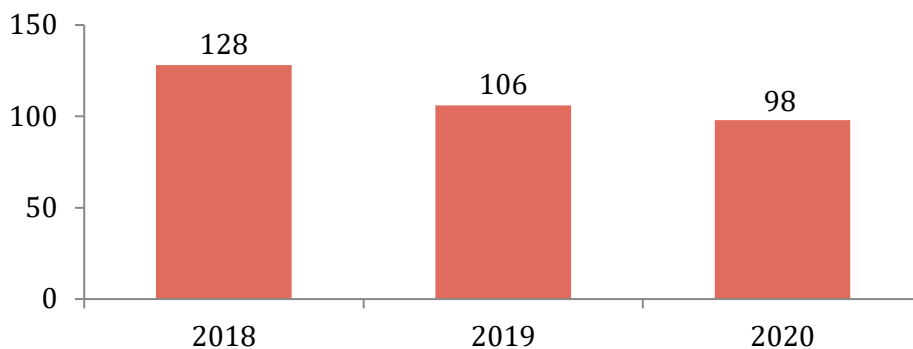
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń z pomocy społecznej. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego, jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian na przestrzeni lat. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawniane były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

W 2020 roku ubóstwo jako powód udzielania pomocy rodzinom znajdowało się na pierwszym miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin korzystających ze wsparcia.

W 2020 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tykocinie z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 98. Na przestrzeni lat 2018-2020 można zauważyć tendencję spadkową liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z tego powodu. W porównaniu do 2018 roku liczba rodzin spadła o 23%.

Wykres 29. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

W 2020 roku zasiłki stałe pobierały 24 osoby, tj. 2 mniej niż w roku ubiegłym i jednocześnie o 3 mniej w stosunku do 2018 roku. W przypadku zasiłków okresowych, w omawianym okresie można zauważyć tendencję spadkową liczby ich świadczeniobiorców - w porównaniu do 2018 roku nastąpił spadek o 19 osób. Zasiłek celowy został przyznany w 2020 roku 261 osobom, czyli znacznie większej liczbie osób niż w latach poprzednich - w porównaniu do 2018 roku o 140 osób. Szczegółowe dane wraz z wydatkowaną kwotą świadczeń przedstawia kolejna tabela.

Tabela 27. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2018-2020

rodzaj zasiłku	2018		2019		2020	
	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
zasiłek stały	27	130 247	26	132 690	24	135 855
zasiłek okresowy	91	165 918	77	152 973	72	176 999
zasiłek celowy	121	105 917	136	119 919	261	153 987

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tykocinie od stycznia 2019 roku realizuje program „Posiłek w szkole i w domu”, który zastąpił realizowany w latach poprzednich program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się trudnej sytuacji materialnej, osób samotnych, w podeszłym wieku i z niepełnosprawnością. W 2020 roku świadczenie pieniężne w ramach tego Programu zostało przyznane 244 osobom, natomiast niepieniężne w formie posiłku - 128. W ciągu ostatnich lat liczba osób korzystająca z pomocy pieniężnej uległa znacznemu zwiększeniu, natomiast w formie posiłku spadkowi.

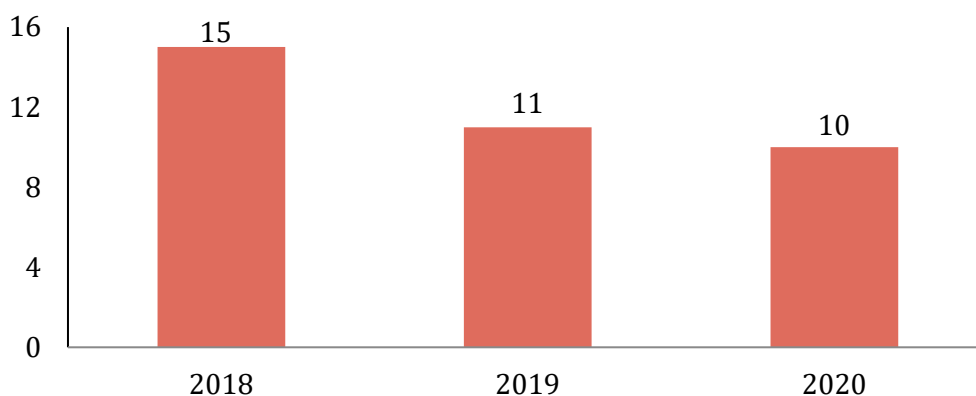
Tabela 28. Liczba osób korzystających ze świadczenia pieniężnego i niepieniężnego przyznanego w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” i „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
świadczenie pieniężne	94	96	244
świadczenie niepieniężne	160	140	128

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Osoby uzyskujące niskie dochody lub pozbawione dochodów mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych z związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. W 2020 roku świadczenie pieniężne w formie dodatków mieszkaniowych otrzymało 10 gospodarstw domowych, czyli mniej niż w latach ubiegłych - w porównaniu do 2018 roku o 5.

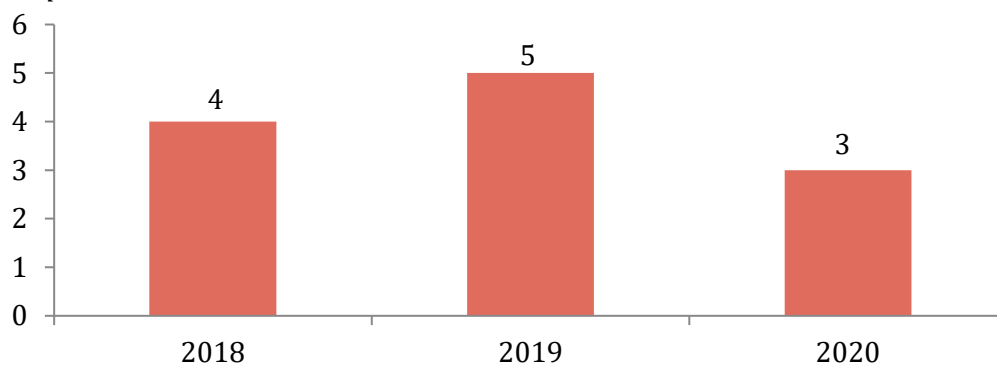
Wykres 30. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki mieszkaniowe w latach 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Bezpośrednio z ubóstwem wiąże się problem bezdomności - jest często zarówno przyczyną ubóstwa jak i jego skutkiem. W 2020 roku z powodu bezdomności pomoc i wsparcie otrzymały 3 osoby. Informacje w tym zakresie na przestrzeni lat 2018-2020 przedstawia poniższy wykres. Dane statystyczne dotyczące liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia z M-GOPS wskazują na to, że problem bezdomności na terenie Gminy jest nieznaczny.

Wykres 31. Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

■ Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

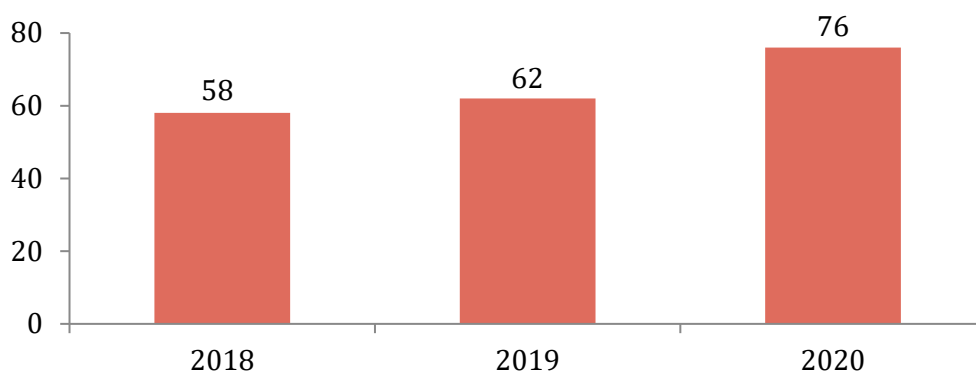
- występujący problem ubóstwa na terenie Gminy - ubóstwo jako najczęstszy powód udzielania pomocy społecznej w ostatnim roku,
- wzrost liczby osób korzystających ze świadczenia pieniężnego przyznanego w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”,
- znaczny wzrost liczby osób pobierających zasiłek celowy,
- ograniczenie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych w wyniku niedoboru środków finansowych, skutkujące funkcjonowaniem w sytuacji zagrożenia egzystencji,
- ograniczona aktywność zawodowa i społeczna wśród osób dorosłych; przyjmowanie pozycji społecznej „osoby ubogiej” jako stałej formy funkcjonowania społecznego, która prowadzi do zjawiska wyuczonej bezradności.

10. Problem przestępczości

■ Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

W 2020 roku w gminie Tykocin stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe) 76 przestępstw, co oznacza, iż na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 12,29 przestępstw. Wartość ta jest mniejsza od wartości dla województwa podlaskiego, gdzie wynosi 14,95 oraz całej Polski, gdzie kształtuje się na poziomie 20,0. Analiza materiału badawczego pokazuje, że na przestrzeni lat 2018-2020 liczba stwierdzonych przestępstw w Gminie uległa wzrostowi.

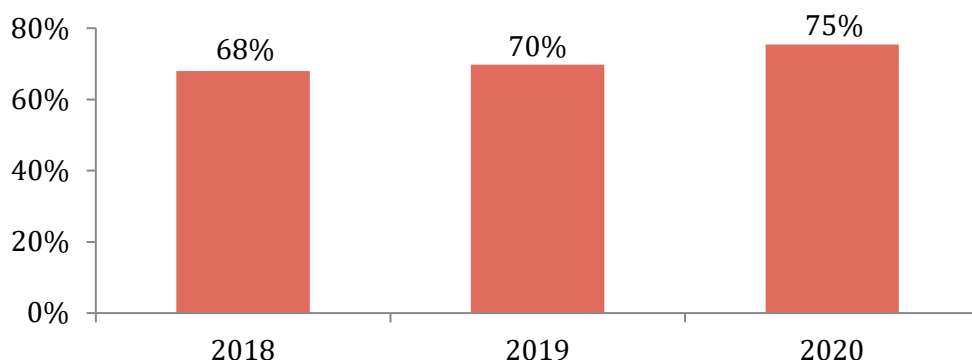
Wykres 32. Liczba przestępstw stwierdzonych w gminie Tykocin na przestrzeni lat 2018-2020 (prezentowane dane są wartościami szacunkowymi bazującymi na ilości mieszkańców powiatu oraz mieszkańców Gminy)

Źródło: <https://www.polskawliczbach.pl>

Rozpatrując kwestie wykrywalności sprawców przestępstw na terenie Gminy Tykocin w 2020 roku można zauważyć, że wskaźnik ten jest niższy od wskaźnika wykrywalności na terenie województwa podlaskiego (80%) i jednocześnie nieznacznie wyższy niż na terenie całej Polski (73%). Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem wynosi w 2020 roku 75%. Z danych statystycznych wynika, że w stosunku do 2018 roku uległ wzrostowi.

Wykres 33. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w gminie Tykocin na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: <https://www.polskawliczbach.pl>

W 2020 roku na terenie Gminy odnotowano 8 interwencji związanych z przemocą - to o 3 mniej, niż w 2018 roku. W przedmiotowym roku przeprowadzono również 23 interwencje związane z nadużywaniem alkoholu oraz narkotyków - o 1 mniej niż w latach poprzednich. W okresie 2018-2020 zwiększyła się liczba spraw dotyczących nietrzeźwych kierowców - z 16 w 2018 roku do 19 w 2020 roku. Liczba odebranych praw jazdy w analizowanych latach ulegała nieznacznym wahaniom. Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

Tabela 29. Dane dotyczące interwencji oraz nietrzeźwych kierowców przeprowadzonych przez PP Tykocin na przestrzeni lat 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
liczba interwencji związanych z przemocą w rodzinie	11	8	8
liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu oraz narkotyków	24	24	23
liczba spraw dotyczących nietrzeźwych kierujących	16	15	19
liczba zabranych praw jazdy	16	14	15

Źródło: dane udostępnione przez Posterunek Policji w Tykocinie

W 2020 roku policjanci PP w Tykocinie odnotowali 15 kradzieży mienia, 12 kradzieży z włamaniem, 8 oszustw, 4 wypadki drogowe i 2 uszkodzenia ciała. Porównując powyższe dane do tych z 2019 roku można zauważyć wzrost większości przestępstw. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 30. Liczba i rodzaje poszczególnych przestępstw stwierdzonych na terenie gminy Tykocin na przestrzeni lat 2019-2020

wyszczególnienie	2019	2020
kradzież mienia	14	15
kradzież z włamaniem	2	12
oszustwa	3	8
wypadek drogowy	4	4
uszkodzenie ciała	-	2

Źródło: dane udostępnione przez Posterunek Policji w Tykocinie

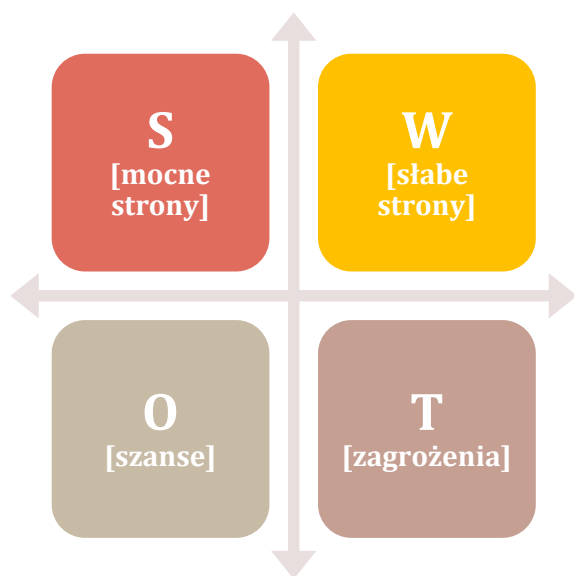
■ Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejszy obszar problemowy w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- wzrost liczby przestępstw stwierdzonych na terenie Gminy w ostatnich latach,
- wzrost liczby spraw dotyczących nietrzeźwych kierujących,
- utrzymująca się na stosunkowo wysokim poziomie liczba odebranych praw jazdy.

11. Analiza SWOT

Jedną z najczęściej stosowanych metod i technik służących budowaniu strategii jest analiza SWOT. Analiza SWOT polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot. Poniższa grafika przedstawia sposób definiowania grup czynników w metodzie SWOT.

MOCNE STRONY

wewnętrzne czynniki pozytywne

to przede wszystkim to, co wyróżnia na tle innych. Są to te dziedziny działalności, które tworzą potencjał i pozytywny wizerunek instytucji.

SZANSE

zewnętrzne czynniki pozytywne

to wszystkie wydarzenia i procesy w otoczeniu, które tworzą sprzyjające dla instytucji sytuacje. Są to takie kierunki działalności, które mogą przynieść w przyszłości pozytywne, rozwojowe społecznie efekty.

SŁABE STRONY

wewnętrzne czynniki negatywne

to te aspekty funkcjonowania, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój instytucji.

ZAGROŻENIA

zewnętrzne czynniki negatywne

to zbiór możliwych sytuacji i procesów, które mogą tworzyć niekorzystne dla instytucji warunki rozwoju w jego otoczeniu. Zagrożenia są postrzegane jako bariery, utrudnienia i możliwe niebezpieczeństwa dla zakładanych procesów.

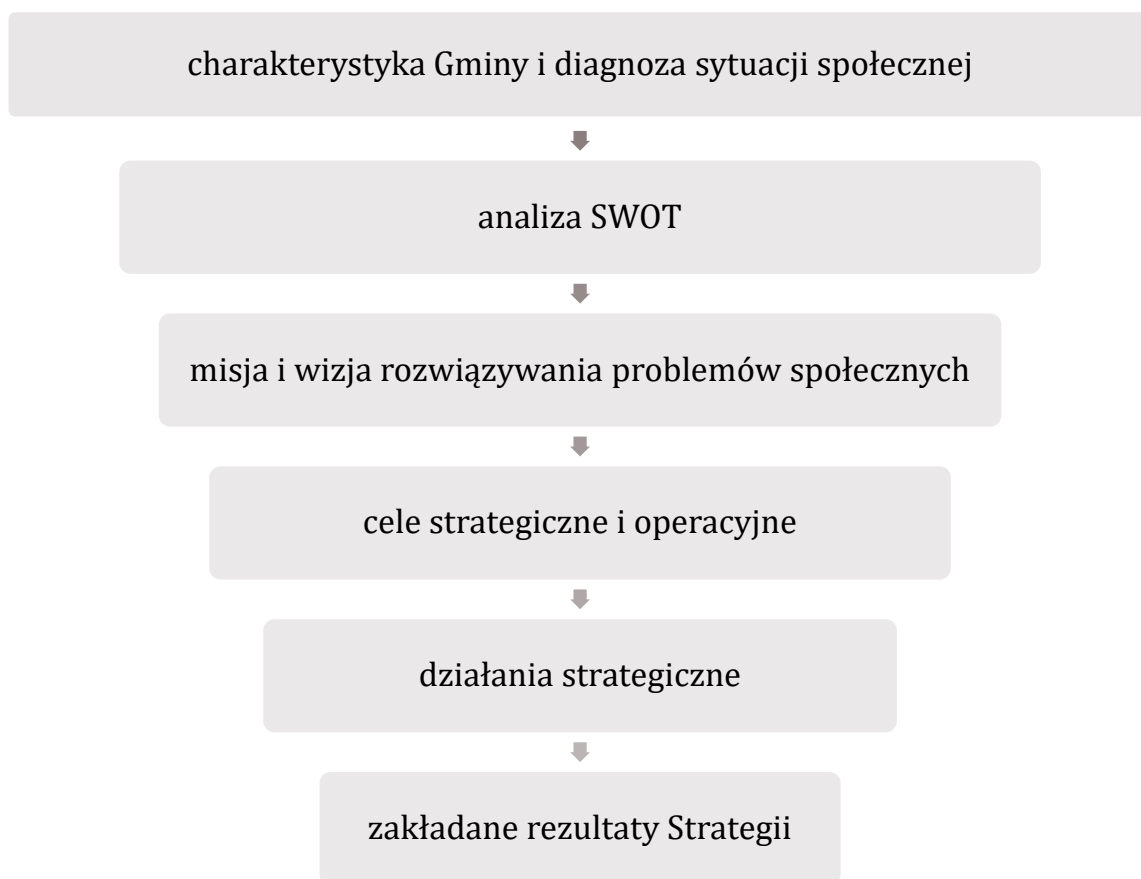
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Rozwinięta i różnorodna oferta kulturalna, rozrywkowa i rekreacyjna skierowana do mieszkańców Gminy.	Spadek liczby mieszkańców Gminy.
Wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych.	Ujemny przyrost naturalny.
Rozwijający się Klub Senior+ oraz Środowiskowy Dom Samopomocy w Tykocinie.	Znaczny wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni ostatnich lat.
Stosunkowo niska liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizmu i przemocy w rodzinie.	Niewystarczająca liczba miejsc w żłobku zapewniającym opiekę dzieciom w wieku do lat 3.
Spadek liczby rodzin, którym zostało udzielona pomoc i wsparcie z powodu przemocy w rodzinie oraz liczby interwencji związanych z przemocą w rodzinie.	Stosunkowo niski poziom średniej wyników egzaminu ósmoklasisty uczniów z terenu Gminy.
Spadek liczby wszczętych procedur „Niebieskie Karty” oraz wzrost liczby zakończonych procedur w 2020 roku.	Utrzymujące się na ujemnym poziomie saldo migracji wewnętrznych - emigracja mieszkańców z obszaru Gminy.
Dostępna na terenie Gminy baza instytucji prowadzących działalność w zakresie polityki społecznej oraz innych działań wspierających mieszkańców (M-GOPS, GKRPA, ZI, CKSiTZZT, PBP, Punkt Konsultacyjny, samopomocowa grupa wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych), która zapewnia wysokie wsparcie mieszkańcom Gminy.	Wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej, w tym w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym oraz wzrost wskaźnika deprivacji lokalnej w 2020 roku.
Aktywność i zaangażowanie władz samorządowych w zakresie kształtowania polityki społecznej.	Wzrost udziału osób długotrwale pobierających świadczenia z pomocy społecznej.
	Wzrost zapotrzebowania na zasiłki pielęgnacyjne dla niepełnosprawnego dziecka.

	Wzrost łącznej wartości sprzedanego na terenie Gminy alkoholu.
	Brak przeprowadzanych w szkołach programów rekomendowanych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
Pozyskanie zewnętrznych środków finansowania (m.in. unijnych) na rozwój Gminy.	Starzejące się społeczeństwo.
Aktywizacja społeczna mieszkańców, rozwój fizyczny i sportowy.	Samotność i izolacja osób starszych, wykluczenie cyfrowe oraz spadek aktywności społecznej seniorów.
Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.	Wzrost zapotrzebowania na ośrodki wsparcia oraz zakłady opiekuńczo-lecznicze dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.
Rozwój usług społecznych na rzecz osób starszych oraz polityki senioralnej Gminy.	Konsekwencje gospodarcze i zdrowotne spowodowane pandemią COVID-19 (w tym rozwój problemów uzależnień, zaburzeń psychicznych i zachowań suicydalnych wynikających z długotrwałej izolacji i ograniczeń).
Skuteczność podejmowanych działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych oraz przeciwdziałaniu im dzięki współpracy międzyinstytucjonalnej.	Zwiększenie skali problemów wychowawczo-opiekuńczych.
Dostęp mieszkańców do informacji na temat możliwych form pomocy w przypadku problemów uzależnień i przemocy.	Przepisy prawne utrudniające wprowadzania nowych rozwiązań.
Rozwijająca się współpraca instytucji i organizacji realizujących zadania z zakresu rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców.	Narastające zjawisko wyuczzonej bezradności wśród osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie.
Szkolenia i podnoszenie kompetencji kadry działającej w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.	Ryzyko zwiększenia się liczby mieszkańców potrzebujących pomocy instytucjonalnej oraz problemów opiekuńczo-wychowawczych.

IV. Część programowa

Część programowa Strategii składa się z następujących elementów: misji i wizji rozwiązywania problemów społecznych, celów strategicznych i operacyjnych, zaplanowanych do realizacji działań, zakładanych rezultatów Strategii, sposobów aktualizacji, monitorowania i ewaluacji, ram finansowych oraz przepisów dotyczących wdrażania. Punktem wyjściowym dla przedstawionych w tej części prognoz, jest diagnoza sytuacji społecznej oraz analiza SWOT, będąca skutecznym narzędziem oceny uwarunkowań strategicznych. Przeprowadzona analiza przyniosła informacje niezbędne do podjęcia decyzji planistycznych i sformułowania kierunków rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 5. Elementy procesu planowania strategicznego

Źródło: opracowanie własne

1. Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Wizja Strategii służy do opisu obrazu Gminy w relatywnie odległej przyszłości. Przedstawia stan, który chcemy uzyskać w najbardziej korzystnych warunkach rozwoju. Wyznacza ona określony punkt orientacyjny. **Wizja** rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy Tykocin została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów problemowych w części diagnostycznej. Brzmi ona następująco:

Gmina Tykocin otwarta na potrzeby mieszkańców, zapewniająca rodzinom wsparcie oraz stwarzająca warunki do rozwoju i integracji społecznej osób starszych, z niepełnosprawnościami, a także wszystkich zagrożonych wykluczeniem społecznym mieszkańców.

Tak sformułowana wizja pozwala na zdefiniowanie **misji**, czyli ogólnego celu, który pokazuje kierunek, w którym Gmina zmierza. Brzmi ona:

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin jest zapewnienie mieszkańcom jak najlepszej jakości życia, dostępności do skutecznego oraz kompleksowego wsparcia, a także integrowanie społeczności lokalnej i włączanie grup zagrożonych wykluczeniem do życia społecznego.

2. Cele strategiczne i operacyjne

W oparciu o wnioski wynikające z analizy danych dotyczących poszczególnych dziedzin sformułowano cele strategiczne, których realizacja da możliwość zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych. Dla każdego z celów strategicznych, wyznaczono cele operacyjne, przy których zaprezentowane zostały planowane zadania (kierunki działań). Przyczynią się one do realizacji celów strategicznych. Określone zostały także podmioty odpowiedzialne, podmioty współpracujące, wskaźniki realizacji zadań, termin realizacji poszczególnych zadań, zakładane rezultaty oraz źródła finansowania.

Cel strategiczny nr 1

- Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.

Cel strategiczny nr 2

- Tworzenie warunków służących zaspokajaniu potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Cel strategiczny nr 3

- Zapewnienie wsparcia oraz opieki osobom i rodzinom doświadczającym problemów uzależnień.

Cel strategiczny nr 4

- Udzielanie kompleksowej i skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny nr 5

- Ograniczenie skutków bezrobocia i aktywizacja lokalnego rynku pracy.

Cel strategiczny nr 6

- Zmniejszenie marginalizacji społecznej osób zagrożonych ubóstwem.

Cel strategiczny nr 7

- Rozwój profilaktyki prozdrowotnej i poprawa dobrostanu psychicznego mieszkańców.

CEL STRATEGICZNY NR 1

Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.

Cel operacyjny nr 1					
Podniesienie jakości funkcjonowania rodzin oraz wzmocnienie ich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zintensyfikowanie pracy z rodzinami, w szczególności mającymi trudności opiekuńczo-wychowawcze, poprzez pracę socjalną i pomoc asystenta rodziny.	Poprawa sytuacji rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	2022-2030	M-GOPS	Budżet Gminy
Udzielanie przez M-GOPS pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych.	Poprawa materialna rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji.	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń M-GOPS.	2022-2030	M-GOPS	Budżet Gminy
Rozpowszechnianie informacji dla rodzin na temat możliwości poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów.	Wzrost świadomości mieszkańców na temat możliwości uzyskania wsparcia na terenie Gminy.	Liczba rozpowszechnionych informacji.	2022-2030	M-GOPS, UM, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
Organizowanie warsztatów dla rodziców wzmacniających kompetencje wychowawcze.	Podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców z terenu Gminy.	Liczba rodziców biorących udział w warsztatach wzmacniających kompetencje wychowawcze. Liczba zorganizowanych warsztatów.	Rok: 2022, 2024, 2026, 2028, 2030	M-GOPS, UM, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
Zabezpieczenie pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.	Poprawa sytuacji dzieci znajdujących się w rodzinach zastępczych.	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.	2022-2030	M-GOPS, PCPR, Sąd	Budżet Gminy, Budżet Powiatu
Utworzenie publicznego żłobka/klubu dziecięcego.	Zapewnienie opieki dzieciom do lat 3 oraz umożliwienie rodzicom podjęcie zatrudnienia.	Liczba miejsc dostępnych w żłobku/klubie dziecięcym.	2023-2026	UM	Budżet Gminy, Budżet Państwa

Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka, poprzez współpracę międzyinstytucjonalną.	Spójny i efektywny system pomocy rodzinie.	Liczba rodzin i dzieci, którym udzielono pomocy.	2022-2030	M-GOPS, jednostki oświatowe, placówki wychowawczo-opiekuńcze, placówki ochrony zdrowia, Sąd, PP, NGO	Brak kosztów
Cel operacyjny nr 2					
Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży, poprawa ich funkcjonowania społecznego oraz integracja rodzin.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin dysfunkcyjnych poprzez współpracę z jednostkami oświatowymi oraz świetlicami.	Poprawa sytuacji życiowej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych poprzez pomoc ze strony jednostek oświatowych oraz świetlic.	Liczba jednostek oświatowych, z którymi podejmowano współpracę w celu monitorowania sytuacji dziecka.	2022-2030	M-GOPS, jednostki oświatowe, Sąd, placówki ochrony zdrowia	Bez kosztów
Podejmowanie działań zmierzających do utworzenia placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.	Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży, a także zagospodarowanie ich czasu wolnego, zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego.	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach placówki.	2022-2030	M-GOPS, UM	Budżet Gminy, Budżet Państwa, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Współpracowanie z jednostkami oświatowymi w celu dostosowywania podejmowanych działań do występujących wśród dzieci, młodzieży oraz ich rodzin problemów.	Poprawa jakości i stopnia dostosowania usług skierowanych do dzieci i młodzieży.	Liczba jednostek z którymi podjęto współpracę.	2022-2030	M-GOPS, jednostki oświatowe, PCPR	Bez kosztów
Systematyczne doposażanie jednostek oświatowych w profesjonalny sprzęt.	Wzrost poziomu edukacji w szkołach.	Liczba działań podjętych w celu doposażenia jednostek oświatowych.	2022-2030	UM, jednostki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Organizowanie, wspieranie i promocja imprez/wydarzeń adresowanych do rodzin z dziećmi.	Wzrost integracji rodzin z dziećmi.	Liczba zorganizowanych imprez. Liczba uczestników.	2022-2030	UM, M-GOPS, jednostki oświatowe, CKSiTZT, GBP	Budżet Gminy, Budżet Państwa

Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.	Zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży, podejmowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego przez uczniów.	Liczba dostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych.	2022-2030	UM, jednostki oświatowe, CKSiTzT, GBP	Budżet Gminy, Budżet Państwa
--	--	--	-----------	---------------------------------------	------------------------------

CEL STRATEGICZNY NR 2

Zapewnienie warunków spełniających potrzeby osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Cel operacyjny nr 1					
Poprawa funkcjonowania osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz wzrost ich jakości życia.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Rozszerzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych i wspieranie ich działalności.	Zintensyfikowanie działań mających na celu współpracę z NGO.	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	2022-2030	M-GOPS, NGO	Budżet Gminy
Udzielanie pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnościami i starszym.	Poprawa warunków bytowych osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.	Liczba osób objętych pomocą materialną.	2022-2030	M-GOPS	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych.	Poprawa jakości usług opiekuńczych i stopnia ich rozpowszechnienia o 20%.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi. Liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych.	2022-2030	M-GOPS, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Dostosowywanie infrastruktury Gminy (punktów handlowych, usługowych, kulturalnych, sportowych itp.) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie możliwości przemieszczania się osób z niepełnosprawnościami po obiektach infrastruktury gminnej.	Liczba obiektów infrastruktury gminnej dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Rok: 2023, 2026, 2029	UM, jednostki organizacyjne gminy, Starostwo Powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu	Budżet Gminy, PFRON, Budżet Powiatu, Fundusze Europejskie

Zapewnienie miejsc w Domach Pomocy Społecznej.	Poprawa warunków bytowych osób wymagających całodobowej opieki.	Liczba mieszkańców przebywających w Domach Pomocy Społecznej.	2022-2030	M-GOPS	Budżet Gminy
Prowadzenie i promocja nowoczesnych rozwiązań opieki nad osobami starszymi i z niepełnosprawnościami (np. teleopieka).	Poprawa dostępności do nowoczesnych usług opieki dla osób z niepełnosprawnościami starszych.	Liczba osób objętych nowoczesnymi rozwiązaniami w zakresie opieki.	2022-2030	M-GOPS, NGO	Budżet Gminy, Budżet Państwa, PFRON
Cel operacyjny nr 2					
Wzrost aktywności i integracji społecznej seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, a także kształtowanie pozytywnych postaw mieszkańców Gminy wobec osób starszych i z niepełnosprawnościami.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Rozwój działalności Klubu Senior+ w Łopuchowie.	Integracja społeczna osób starszych.	Liczba uczestników.	2022-2030	M-GOPS	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Propagowanie i organizowanie wolontariatu w odpowiedzi na potrzeby osób starszych i z niepełnosprawnościami.	Zapewnienie pomocy i towarzystwa osobom starszym i z niepełnosprawnościami oraz wspieranie ich w czynnościach życia codziennego.	Liczba podjętych działań propagujących wolontariat. Liczba osób uczestniczących w wolontariacie.	2022-2030	M-GOPS, UM, NGO	Budżet Gminy
Organizacja zajęć: rekreacyjno-sportowych, kulturalnych, promujących zdrowy i aktywny tryb życia oraz edukacyjnych, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.	Poprawa dostępności do zajęć sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, wzrost ich aktywności społecznej oraz umiejętności.	Liczba seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w zajęciach.	2022-2030	M-GOPS, UM, GBP, CKSiTZT, NGO, Starostwo Powiatowe	Budżet Gminy, Budżet Powiatu, Fundusze Europejskie
Wspieranie działalności jednostek i organizacji realizujących działania na rzecz seniorów.	Zagospodarowanie czasu wolnego osób starszych oraz ich integracja społeczna.	Liczba uczestników zajęć organizowanych przez jednostki realizujące działania na rzecz seniorów.	2022-2030	M-GOPS, UM, Klub Senior+, CKSiTZT	Budżet Gminy, Budżet Powiatu, Budżet Państwa

Promowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej i z niepełnosprawnościami w społeczności lokalnej.	Zmiana postaw i zachowań środowiska lokalnego wobec seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.	Liczba podjętych działań promujących.	2022-2030	M-GOPS, UM, GBP, CKSiTZZT, NGO, jednostki oświatowe, Starostwo Powiatowe	Budżet Gminy, Budżet Powiatu, PFRON
Realizowanie projektów socjalnych i programów adresowanych do osób starszych i z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie realizowanych projektów na rzecz osób starszych oraz z niepełnosprawnościami o 20%.	Liczba zrealizowanych projektów/ programów. Liczba uczestników.	2022-2030	M-GOPS, UM, NGO, CKSiTZZT, GBP, Starostwo Powiatowe, PCPR	Budżet Gminy, Budżet Powiatu, PFRON, Budżet Państwa
Prowadzenie akcji informacyjnych/ warsztatów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych.	Wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród osób starszych.	Liczba podjętych akcji informacyjnych/ przeprowadzonych warsztatów.	Rok: 2024, 2028	M-GOPS, UM, GBP, CKSiTZZT, NGO, PP, Starostwo Powiatowe, PCPR	Budżet Gminy

CEL STRATEGICZNY NR 3

Zapewnienie wsparcia oraz opieki osobom i rodzinom doświadczającym problemów uzależnień.

Cel operacyjny nr 1					
Rozwój systemu pomocy i wsparcia dla osób uzależnionych oraz ich rodzin.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej rodzinom z problemem uzależnienia.	Poprawa warunków bytowych rodzin z problemem uzależnienia.	Liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna i niematerialna.	2022-2030	M-GOPS	Budżet Gminy
Rozwój działalności Punktu Konsultacyjnego.	Dostęp do pomocy i wsparcia rodzin z problemem uzależnienia.	Liczba udzielonych porad. Liczba osób, którym udzielono porad.	2022-2030	M-GOPS, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Wspieranie rozwoju grupy wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych.	Poszerzona oferta pomocy grupy samopomocowej dla osób uzależnionych i ich rodzin.	Liczba osób uczestniczących w grupach samopomocowych.	2022-2030	M-GOPS, GKRPA, NGO	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego.	Wzrost liczby osób podejmujących terapię w placówkach leczenia odwykowego.	Liczba osób wobec, których podjęte zostały rozmowy motywujące.	2022-2030	M-GOPS, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Wspieranie placówek leczenia uzależnienia od alkoholu, między innymi w zakresie ponadpodstawowych świadczeń terapeutycznych dla osób uzależnionych.	Rozszerzenie zakresu świadczonych usług dla mieszkańców Gminy w placówkach leczenia uzależnień, wzrost skuteczności terapii.	Liczba środków finansowych przekazanych placówkom leczenia uzależnień.	2022-2030	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Podjęcie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu; kierowanie wniosków do biegłych celem wydania opinii w przedmiocie uzależnienia oraz kierowanie wniosków do sądu.	Zwiększenie liczby osób kończących leczenie odwykowe.	Liczba wniosków skierowanych do sądu. Liczba wydanych opinii.	2022-2030	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Rozszerzenie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin.	Zintegrowany system wspierania osób doświadczających problemu uzależnień.	Liczba osób, którym udzielono pomocy.	2022-2030	GKRPA, M-GOPS, NGO, PP, Sąd, PCPR	Brak kosztów

Cel operacyjny nr 2

Wzrost świadomości dzieci i młodzieży w zakresie zdrowego stylu życia, opóźnienie inicjacji alkoholowej, a także promowanie właściwych postaw wśród mieszkańców względem używania substancji psychoaktywnych.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Przeprowadzanie w szkołach programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPiN związanych z tematyką uzależnień.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie uzależnień, rozwój psychospołeczny uczniów.	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktyki. Liczba przeprowadzonych programów.	2022-2030	GKRPA, M-GOPS, jednostki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Organizowanie w szkołach warsztatów i innych form edukacyjnych dotyczących uzależnień oraz zajęć pozalekcyjnych z elementami profilaktyki.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie uzależnień, rozwój psychospołeczny uczniów.	Liczba uczestników warsztatów i innych form edukacyjnych.	2022-2030	GKRPA, jednostki oświatowe, świetlica	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie wycieczek z programem i profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemami uzależnień.	Ograniczenie zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży.	Liczba dzieci biorących udział w wycieczkach z programem profilaktycznym.	2022-2030	M-GOPS, GKRPA	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja warsztatów profilaktycznych dla rodziców dotyczących profilaktyki uzależnień.	Podniesienie poziomu wiedzy rodziców na temat uzależnień.	Liczba rodziców biorących udział w warsztatach profilaktycznych.	2022-2030	M-GOPS, GKRPA, jednostki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż alkoholu
Przeprowadzanie szkoleń dla właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych i dla sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.	Ograniczenie dostępności alkoholu dla dzieci.	Liczba właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz sprzedawców objętych szkoleniami.	2022-2030	GKRPA, M-GOPS	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie szkoleń dla członków GKRPA i innych grup zawodowych (m.in. pedagogów, nauczycieli, wychowawców, pracowników socjalnych, asystentów rodziny, policjantów) z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	Wzrost wiedzy specjalistów z zakresu profilaktyki uzależnień, zwiększenie skuteczności oddziaływań profilaktycznych.	Liczba uczestników zorganizowanych szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	2022-2030	GKRPA, M-GOPS, PP, jednostki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Realizowanie działań profilaktycznych wśród mieszkańców mających na celu uświadomienie konsekwencji spożywania alkoholu, a przede wszystkim: spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży oraz prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.	Zmniejszenie skali prowadzenia pojazdów przez osoby nietrzeźwe oraz spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży.	Liczba zorganizowanych działań profilaktycznych. Liczba uczestników.	2022-2030	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień.	Zmiana postaw mieszkańców względem używania substancji psychoaktywnych.	Liczba ogólnopolskich i lokalnych kampanii informacyjno-edukacyjnych.	2022-2030	GKRPA, M-GOPS, UM, PP, NGO	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

CEL STRATEGICZNY NR 4

Udzielanie kompleksowej i skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie.

Cel operacyjny nr 1					
Rozwój systemu wsparcia dla osób doświadczających przemocy oraz podniesienie dostępności do specjalistycznej pomocy w tym zakresie.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Realizowanie planowanych zadań zawartych w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.	Ograniczenie skali przemocy w rodzinie na terenie Gminy.	Liczba zrealizowanych zadań Programu.	2022-2030	Realizatorzy Programu i podmioty współpracujące	Budżet Gminy
Pomoc rodzinom doznającym przemocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	Spadek liczby rodzin, w których występuje przemoc.	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”. Liczba wszczętych procedur. Liczba zakończonych procedur.	2022-2030	M-GOPS, GKRPA, PP, ZI, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, Sąd	Budżet Gminy

Zamieszczanie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w lokalnych mediach oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy możliwej do uzyskania w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie.	Zwiększenie dostępu do informacji na temat pomocy z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Liczba działań informacyjnych. Liczba rozpowszechnionych informacji.	2022-2030	M-GOPS, GKRPA, ZI	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizacja szkoleń dla pracowników instytucjonalnych w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy w rodzinie oraz procedury „Niebieskie Karty”.	Poszerzenie wiedzy pracowników instytucji pomocowych z zakresu realizacji procedury „Niebieskie Karty”.	Liczba uczestników szkoleń.	2022-2030	M-GOPS, GKRPA, ZI, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, Sąd	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie.	Dostosowanie oferty pomocowej do potrzeb mieszkańców i skali problemu.	Liczba działań podjętych w celu diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie.	2022-2030	M-GOPS, GKRPA, ZI	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Cel operacyjny nr 2					
Zintensyfikowanie działań w zakresie podniesienia świadomości mieszkańców w zakresie przemocy w rodzinie oraz wzrost wrażliwości społecznej na jej przejawy.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dla rodziców w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy.	Poszerzenie kompetencji wychowawczych, wzrost wiedzy rodziców na temat wychowania bez przemocy.	Liczba rodziców uczestniczących w działaniach informacyjno-edukacyjnych, liczba zorganizowanych działań.	Rok: 2022, 2024, 2026, 2028	M-GOPS, UM, PP, GKRPA, ZI jednostki oświatowe	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Upowszechnienie informacji o programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy.	Kształtowanie i możliwość zmiany postawy osób stosujących przemoc.	Liczba rozpowszechnionych informacji o programach korekcyjno-edukacyjnych.	2022-2030	M-GOPS, PCPR, PP, ZI	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach społecznych przeciw przemocy w rodzinie.	Wzrost poziomu wiedzy mieszkańców na temat przemocy w rodzinie oraz możliwości pomocy, a także wzrost wrażliwości społeczności lokalnej na jej przejawy.	Liczba działań podjętych w ramach kampanii. Liczba osób uczestniczących w kampanii.	2022-2030	M-GOPS, GKRPA, ZI, PP, UM, PCPR, jednostki oświatowe	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja warsztatów dla uczniów dotyczących przemocy w rodzinie, komunikacji interpersonalnej, umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.	Podniesienie umiejętności psychospołecznych uczniów, wzrost wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie przemocy.	Liczba uczniów biorących udział w warsztatach, liczba zorganizowanych warsztatów.	2022-2030	GKRPA, ZI, jednostki oświatowe	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

CEL STRATEGICZNY NR 5

Ograniczenie skutków bezrobocia i aktywizacja lokalnego rynku pracy.

Cel operacyjny nr 1					
Wspieranie zatrudnienia i reintegracji osób bezrobotnych, w tym zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy i innymi instytucjami rynku pracy w zakresie: poradnictwa zawodowego, organizacji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych oraz zwiększających szanse na podjęcie zatrudnienia.	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych w Gminie.	Liczba zorganizowanych szkoleń. Liczba osób biorących udział w szkoleniach.	2022-2030	M-GOPS, PUP	Budżet Gminy, Budżet Państwa, Fundusze Europejskie

Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizowania prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych.	Wzrost liczby bezrobotnych mieszkańców biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych i pracach społecznie użytecznych.	Liczba osób biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych oraz pracach społecznie użytecznych.	2022-2030	M-GOPS, PUP, UM, Starostwo Powiatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych.	Wzrost wiedzy wśród osób bezrobotnych na temat dostępnych form wsparcia.	Liczba podjętych działań informacyjnych.	2022-2030	M-GOPS, PUP, UM	Budżet Gminy
Wykorzystanie w pracy socjalnej kontraktów socjalnych służących aktywizacji zawodowej i zwiększenia szans na podjęcie zatrudnienia, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych.	Zwiększenie liczby kontraktów socjalnych w aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.	Liczba beneficjentów pomocy społecznej, z którymi zostały zawarte kontrakty socjalne.	2022-2030	M-GOPS, PUP	Budżet Gminy

CEL STRATEGICZNY NR 6

Zmniejszenie marginalizacji społecznej osób zagrożonych ubóstwem.

Cel operacyjny nr 1					
Poprawa sytuacji życiowej osób i rodzin, żyjących w niewystarczających warunkach materialnych i socjalnych.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zapewnienie dostępu do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny podstawowych potrzeb bytowych z uwzględnieniem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej.	Zaspokojenie potrzeb bytowych mieszkańców Gminy.	Liczba osób/rodzin objętych pomocą materialną.	2022-2030	M-GOPS	Budżet Gminy, Budżet Państwa

Udzielanie pomocy w zakresie dożywiania w formie zasiłków na zakup żywności oraz w formie pomocy niepieniężnej (posiłku).	Zwiększenie dostępności do pomocy w zakresie dożywiania.	Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie zasiłku. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie posiłku.	2022-2030	M-GOPS, jednostki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Udzielanie uczniom pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	Poprawa funkcjonowania dzieci z rodzin o ograniczonych środkach materialnych.	Liczba uczniów, którym została udzielona pomoc w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	2022-2030	M-GOPS	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych lub zagrożonych problemem ubóstwa.	Zniwelowanie nierówności edukacyjnych dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem.	Liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych.	2022-2030	M-GOPS, UM, jednostki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Tworzenie warunków do powstawania nowych organizacji pozarządowych działających na rzecz polityki społecznej.	Zapewnienie kompleksowego wsparcia osobom potrzebującym oraz wzrost aktywności obywatelskiej.	Liczba funkcjonujących organizacji pozarządowych.	2022-2030	UM, M-GOPS	Budżet Gminy, Budżet Państwa, Fundusze Europejskie

CEL STRATEGICZNY NR 7

Rozwój profilaktyki prozdrowotnej i poprawa dobrostanu psychicznego mieszkańców.

Cel operacyjny nr 1

Zwiększenie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego, rozwój dostępności do pomocy osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ograniczenie konsekwencji wynikających z pandemii COVID-19.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Kontynuowanie działalności Środowiskowego Domu Samopomocy w Tykocinie.	Nauka i rozwój umiejętności społecznych w zakresie czynności dnia codziennego osób z zaburzeniami psychicznymi.	Liczba uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy.	2022-2030	M-GOPS, NGO	Budżet Gminy PFRON, Budżet Powiatu, Budżet Państwa

Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób doznających problemów w zakresie zdrowia psychicznego.	Zwiększenie liczby mieszkańców mających problemem w zakresie zdrowia psychicznego zgłaszających się po pomoc.	Liczba przeprowadzonych działań.	2022-2030	M-GOPS, UM, placówki ochrony zdrowia, Starostwo Powiatowe, PCPR	Budżet Gminy, Budżet Powiatu
Prowadzenie kampanii profilaktycznych, wykładów, spotkań ze specjalistami na temat zdrowia psychicznego oraz higieny psychicznej w odniesieniu do uwarunkowań związanych z zagrożeniem epidemicznym.	Zwiększanie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego oraz higieny psychicznej.	Liczba przeprowadzonych kampanii/ wykładów/spotkań.	Rok: 2022, 2024, 2026, 2028, 2030	M-GOPS, UM, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Wczesna profilaktyka szkolna dotycząca kwestii zdrowia psychicznego - prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego, w tym edukowanie o możliwych formach pomocy i poradnictwa w stanach kryzysu psychicznego.	Zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży mających problemy w zakresie zdrowia psychicznego.	Liczba przeprowadzonych programów/ warsztatów. Liczba uczestników.	2022-2030	UM, jednostki oświatowe, Starostwo Powiatowe	Budżet Gminy, Budżet Powiatu
Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży.	Poprawa dobrostanu psychicznego dzieci i młodzieży.	Liczba osób, którym udzielono pomocy psychologiczno-pedagogicznej.	2022-2030	M-GOPS, jednostki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Powiatu
Realizacja działań skierowanych do mieszkańców Gminy w zakresie interwencji kryzysowej.	Poprawa funkcjonowania osób potrzebujących interwencji kryzysowej.	Liczba podjętych działań w zakresie interwencji kryzysowej.	2022-2030	Starostwo Powiatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy, Budżet Powiatu

3. Ramy finansowe Strategii

Potrzeba określenia ram finansowych Strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z treści art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.). Jednym z warunków realizacji wskazanych celów w Strategii rozwiązywania problemów społecznych jest jej finansowanie.

Podstawowym źródłem finansowania powyższej Strategii będą środki pochodzące z budżetu gminy Tykocin. Zaplanowane zadania w niniejszej Strategii będą finansowane także przez:

- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- projekty konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe,
- środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

Ramy finansowe Strategii uzależnione są od możliwości finansowych Gminy. Realizacja poszczególnych celów i zadań wymienionych w Strategii uzależniona będzie od środków posiadanych przez gminę Tykocin oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022-2030 przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków socjalnych w latach 2019-2020, która została opracowana na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej. Prognoza uwzględnia także ryzyka finansowe, tj. zmianę przepisów, wzrost wydatków, inflację.

W prognozie na lata 2022-2030 zastosowano średnią wzrostu 2,5% w skali roku wydatków na pomoc społeczną przewidywanego na podstawie danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tykocinie.

Tabela 31. Ramy finansowe Strategii

rok	ochrona zdrowia (dział 851)	pomoc społeczna (dział 852)	pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (dział 853)	edukacyjna opieka wychowawcza (dział 854)	rodzina (dział 855)
2019	73 029	5 413 808	0	189 472	7 546 810
2020	64 345	1 592 318	0	205 616	8 691 474
PROGNOZA					
2021	143 255	1 716 043	0	210 000	10 156 407
2022	146 836	1 758 944	0	215 250	10 410 317
2023	150 507	1 802 918	0	220 631	10 670 575
2024	154 270	1 847 991	0	226 147	10 937 339
2025	158 127	1 894 191	0	231 801	11 210 772
2026	162 080	1 941 546	0	237 596	11 491 041
2027	166 132	1 990 085	0	243 536	11 778 317
2028	170 285	2 039 837	0	249 624	12 072 775
2029	174 542	2 090 833	0	255 865	12 374 594
2030	178 906	2 143 104	0	262 262	12 683 959

Źródło: opracowanie własne

4. System wdrażania Strategii

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin to wprowadzenie w życie zintegrowanego modelu polityki społecznej. Z uwagi na fakt, że opracowana Strategia jest dokumentem długookresowym i zawiera podstawowe cele perspektywiczne, musi być poddana okresowej weryfikacji, a także niezbędnym zmianom.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin zawiera zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji publicznych oraz niepublicznych, które działają na polu polityki społecznej w Gminie. Taka zasada partnerstwa i współpracy jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Jednak wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu lokalnych i ponadlokalnych instytucji, organizacji i środowisk, wymaga ścisłej koordynacji, a także współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji zadań wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze zależała będzie od instytucji zarządzającej jej wdrażaniem - Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tykocinie.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022-2030 obejmować będzie pięć etapów, przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela 32. Harmonogram wdrażania Strategii

Etap	Wyszczególnienie	Termin realizacji
Etap I	Podjęcie uchwały przez Radę Miejską w Tykocinie o przyjęciu do realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin na lata 2022-2030”.	I kwartał 2022 r.
Etap II	Koordynacja realizacji działań objętych Strategią.	II kwartał 2022 r. - IV kwartał 2030 r.
Etap III	Monitoring i ewaluacja Strategii.	Na koniec każdego roku w okresie od 2022 r. do 2030 r.
Etap IV	Podsumowanie i ocena Strategii (ewaluacja ex-post).	I kwartał 2031 r.

Źródło: opracowanie własne

5. System aktualizacji Strategii

Strategia jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, ale w niektórych sytuacjach wręcz konieczne, to jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków Strategii. Przeglądy strategiczne powinny być realizowane cyklicznie. Konsekwencje pojawienia się koronawirusa SARS-CoV-2 i wywołanej przez nią choroby COVID-19 mogą spowodować konieczność zredefiniowania zaplanowanych działań. Skutki ekonomiczne, gospodarcze i społeczne pandemii będą dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej. W związku z tym mogą pojawić się nowe wyzwania dla polityki lokalnej. Najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w dokumencie Strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego, który towarzyszył tworzeniu Strategii. Kierownik M-GOPS przy wyborze zadań do realizacji będzie brać pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego podczas aktualizacji dokumentu Strategii Kierownik M-GOPS powinien uwzględniać nie tylko istniejące zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin, ale również nowe, nie ujęte w niej zadania, których w obecnym czasie uczestnicy nie byli w stanie przewidzieć. Bezpośrednim koordynatorem jest Kierownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tykocinie. Zadaniem koordynatora jest ciągły nadzór nad pracami M-GOPS w zakresie wdrażania i aktualizacji Strategii.

6. Komunikacja społeczna i promocja Strategii

W celu sprawnego funkcjonowania Strategii należy umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie jej tworzenia i realizacji. Partnerzy mają możliwość zgłoszenia zmian w treści Strategii w zakresie wymagającym ich współpracy. Władze samorządowe w trakcie wdrażania Strategii muszą znaleźć skuteczną metodę przekazywania informacji do otoczenia. Powinny także zwrócić baczną uwagę na sprawny system przyjmowania informacji z otoczenia, od partnerów społecznych.

Władze samorządowe muszą kontaktować się z jednej strony z otoczeniem wewnętrznym, obejmującym pracowników, którzy uczestniczą bezpośrednio w administrowaniu Gminy (ich wiedza, motywacja, umiejętności praktyczne, kompetencje interpersonalne,) lecz także technologie i zasoby organizacji.

Z drugiej strony muszą również komunikować się z otoczeniem zewnętrznym obejmującym: ogół mieszkańców gminy Tykocin, grupy, organizacje, stowarzyszenia, instytucje czy przedsiębiorstwa.

Otoczenie zewnętrzne dalsze to natomiast otoczenie Gminy, jako wspólnoty terytorialnej: sąsiednie gminy, struktury powiatowe, wojewódzkie i ogólnopolskie. Obszarami działań w zakresie komunikacji społecznej to:

- możliwość wnioskowania zmian zapisów Strategii przed jej uchwaleniem;
- informacja o postępach wdrażania Strategii;
- współpraca z mediami - podawanie informacji o wdrażanych projektach w mediach lokalnych;
- informacje zamieszczane na stronach internetowych.

Promocja Strategii ma na celu stanowienie i utrzymywanie wzajemnej współpracy między samorządem a społeczeństwem. Informowanie oraz promocja odbywać się będzie poprzez podawanie w prasie lokalnej oraz w Internecie danych na temat zaangażowania finansowego Unii Europejskiej w realizację projektów oraz stanie zaawansowania realizacji zadań i ich efektów w ramach Strategii.

7. Monitoring i ewaluacja

Proces monitoringu Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Będzie on polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą przede wszystkim wskaźniki określone w Strategii odnoszące się do poszczególnych zadań. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników bazowych obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UM, PP, PUP, ze sprawozdań M-GOPS, GKRPA, sprawozdań

z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji Strategii przygotowywana będzie przez M-GOPS i zawarta w corocznie składanych sprawozdaniach z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tykocinie.

Końcowa ewaluacja (ex-post) posłuży samorządowi gminy Tykocin do oceny realnej sytuacji i stanu rozwiązywania problemów społecznych w Gminie, a także będzie pomocnym narzędziem pomagającym w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących kształtu polityki i pomocy społecznej Gminy w kolejnych latach. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport ukazujący kumulatywne osiągnięcie założonych celów strategicznych. Końcowa ewaluacja Strategii pozwoli ocenić w jakim stopniu założone wartości w zestawieniu kumulatywnym, kilkuletnim zostały zrealizowane oraz ukáže realne nakłady finansowe, a w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

Wskaźniki monitoringowe, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, określone zostały w oparciu o przewidywane rezultaty zadań, a także przewidywane dane, zaplanowane do osiągnięcia w całym okresie realizacji działań. Zostały one szczegółowo przedstawione w oparciu o aktualny stan faktyczny. Zarówno monitoring jak i ewaluacja prowadzone będą między innymi w oparciu o niżej przedstawione wskaźniki monitoringowe. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych źródeł informacji i zasobów. Wartości bazowe oznaczają dane dla roku poprzedzającego wdrożenie Strategii, natomiast wartości docelowe wskazują pożądaną wartość, oznaczającą osiągnięcie poszczególnych celów.

Tabela 33. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych

Lp.	Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa (w 2020 roku)	Wartość docelowa (w 2030 roku)
1	Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	7	do 14
		Liczba rodzin objętych pracą socjalną.	107	do 180
		Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w Gminie (w %).	5,3	do 3,0
		Liczba rodzin wspierających.	0	do 3
		Liczba zorganizowanych warsztatów dla rodziców wzmacniających kompetencje wychowawcze.	0	do 4
		Udział rodzin korzystających z pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy GOPS (%).	2,8	do 1
		Liczba osób, którym wydano Kartę Dużej Rodziny.	106	do 180
		Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych.	6	do 80

2	Tworzenie warunków służących zaspokajaniu potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami.	Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (%).	22,0	22,0
		Liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze.	0	do 10
		Liczba osób korzystających z opieki wytchnieniowej.	0	do 10
		Liczba miejsc użyteczności publicznej, która dostosowana została do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	0	do 5
		Udział rodzin korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy GOPS (%).	24,7	do 20
		Liczba zorganizowanych imprez na rzecz osób z niepełnosprawnością/ starszych.	0	do 8
3	Zapewnienie wsparcia oraz opieki osobom i rodzinom doświadczającym problemów uzależnień.	Liczba osób uzależnionych objętych pomocą Punktu Konsultacyjnego.	15	do 25
		Liczba dorosłych członków rodziny osoby z problemem alkoholowym objętych pomocą Punktu Konsultacyjnego.	4	do 20
		Liczba uczestników programów profilaktycznych z obszaru profilaktyki uniwersalnej.	0	do 900

		Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktycznych.	0	do 500
		Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych.	195	do 500
		Liczba grup samopomocowych dla osób uzależnionych, ich rodzin, dorosłych członków rodziny z problemem alkoholowym.	1	do 3
		Liczba sprzedawców napojów alkoholowych objętych szkoleniami.	0	do 40
4	Udzielanie kompleksowej i skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie.	Liczba osób doznających przemocy w rodzinie objętych pomocą Punktu Konsultacyjnego.	6	do 12
		Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie objętych pomocą Punktu Konsultacyjnego.	10	do 18
		Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”.	21	do 15
		Liczba kampanii społecznych dotyczących przemocy w rodzinie.	0	do 3
5	Ograniczenie skutków bezrobocia i aktywizacja lokalnego rynku pracy.	Liczba osób, z którymi zawarto kontrakty socjalne.	0	do 6
		Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej (%).	25	do 20
		Udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców.	52	do 40

		Udział rodzin korzystających z pomocy z powodu bezrobocia w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy GOPS (%).	25,3	do 20
		Liczba osób, którym udzielono pomocy w zakresie dożywiania.	128	do 170
		Liczba mieszkań komunalnych.	46	53
6	Zmniejszenie marginalizacji społecznej osób zagrożonych ubóstwem.	Udział rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy GOPS (%).	55,1	do 45,5
7	Rozwój profilaktyki prozdrowotnej i poprawa dobrostanu psychicznego mieszkańców.	Liczba uczestników programów profilaktycznych rekomendowanych w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPiN.	0	do 500
		Liczba działań informacyjno-edukacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób mających problemy w zakresie zdrowia psychicznego.	0	do 3

Źródło: opracowanie własne

8. Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Tykocin jest dostosowana do zidentyfikowanych w procesie badawczym potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania. Cele strategiczne i cele operacyjne sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, sytuacji rodzin, profilaktyki uzależnień, problemu przemocy w rodzinie, sytuacji seniorów i osób z niepełnosprawnościami, systemu ochrony zdrowia psychicznego, problemu ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem. W ramach wypracowanej Strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych, wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej, partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych. Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne, czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych.

Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Strategia będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców Gminy i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków,

maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym.

Realizacja Strategii powinna przyczynić się do dobrej jakości życia mieszkańców gminy Tykocin, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

V. Bibliografia

1. <https://bdl.stat.gov.pl>
2. <https://poradnik.ngo.pl>
3. <https://spis.ngo.pl>
4. <https://mapa.wyniki.edu.pl>
5. <https://www.polskawliczbach.pl>
6. <https://www.psychiatriapolska.pl>
7. J. Oniszczyk, Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy.
8. Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996 r.
9. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
10. M. Yaziji, J. Doh, Organizacje pozarządowe a korporacje.
11. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok.
12. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok.
13. Sprawozdanie z Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Tykocin na lata 2018-2022 za 2018, 2019 i 2020 rok.
14. Raport o stanie Gminy Tykocin w 2020 roku.
15. R. W. Gryffin (2004), Podstawy zarządzania organizacjami, Warszawa, PWN.
16. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.).

VI. Spis rysunków, tabel i wykresów

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Tykocin na mapie województwa podlaskiego i powiatu białostockiego.....	17
Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Tykocin według klas wielkości (stan na koniec 2020 roku)	24
Rysunek 3. Łączna wartość sprzedanego na terenie Gminy alkoholu w latach 2018-2020	55
Rysunek 4. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Tykocin i całej Polsce w 2020 roku	56
Rysunek 5. Elementy procesu planowania strategicznego	81

Spis tabel

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	8
Tabela 2. Przyrost naturalny w gminie Tykocin na przestrzeni lat 2018-2020	19
Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2018-2020 w gminie Tykocin (w procentach)	20
Tabela 4. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminie Tykocin w latach 2018-2020.....	20
Tabela 5. Rodzaj prowadzonej działalności osób fizycznych w gminie Tykocin (stan na koniec 2020 roku).....	23
Tabela 6. Liczba uczniów w szkołach podstawowych na terenie gminy Tykocin w roku szkolnym 2020/2021	26
Tabela 7. Dane statystyczne dotyczące opieki zdrowotnej w gminie Tykocin w porównaniu do powiatu białostockiego w 2019 roku	30
Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2018-2020	36
Tabela 9. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych na przestrzeni lat 2018-2020	37

Tabela 10. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2018-2020.....	37
Tabela 11. Powody udzielania świadczeń w 2020 roku (liczba rodzin).....	38
Tabela 12. Typy rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w 2020 roku (liczba świadczeń).....	41
Tabela 13. Liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2019-2019.....	42
Tabela 14. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2018-2020.....	47
Tabela 15. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2018-2020.....	48
Tabela 16. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2018-2020.....	48
Tabela 17. Świadczenia opiekuńcze - ogółem na przestrzeni lat 2018-2020.....	49
Tabela 18. Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2018-2020.....	49
Tabela 19. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wobec osób uzależnionych w latach 2018-2020.....	54
Tabela 20. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych w latach 2018-2020.....	60
Tabela 21. Dane statystyczne dotyczące liczby rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą grup roboczych w latach 2018-2020.....	60
Tabela 22. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2018-2020.....	63
Tabela 23. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej w latach 2018-2020.....	65
Tabela 24. Udział bezrobotnych mieszkańców Gminy zarejestrowanych w PUP w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w latach 2018-2020 (w procentach) ...	68
Tabela 25. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2018-2020.....	69

Tabela 26. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2018-2020 ...	69
Tabela 27. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2018-2020	72
Tabela 28. Liczba osób korzystających ze świadczenia pieniężnego i niepieniężnego przyznanego w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” i „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2018-2020	73
Tabela 29. Dane dotyczące interwencji oraz nietrzeźwych kierowców przeprowadzonych przez PP Tykocin na przestrzeni lat 2018-2020.....	76
Tabela 30. Liczba i rodzaje poszczególnych przestępstw stwierdzonych na terenie Gminy Tykocin na przestrzeni lat 2019-2020	77
Tabela 31. Ramy finansowe Strategii	98
Tabela 32. Harmonogram wdrażania Strategii.....	99
Tabela 91. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych.....	103

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Tykocin w latach 2018-2020	18
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę na przestrzeni lat 2018-2020	19
Wykres 3. Stopa bezrobocia w powiecie białostockim na przestrzeni lat 2018-2020 w porównaniu do województwa podlaskiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)	21
Wykres 4. Liczba osób pracujących na 1000 ludności w gminie Tykocin na przestrzeni lat 2018-2020 w porównaniu do powiatu białostockiego i całej Polski (stan na koniec roku)	22
Wykres 5. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2018-2020 w gminie Tykocin.....	23
Wykres 6. Ludność gminy Tykocin według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2020 roku.....	25

Wykres 7. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkolnictwa podstawowego na terenie gminy Tykocin w porównaniu do województwa podlaskiego i całej Polski (w procentach)	26
Wykres 8. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 roku uczniów z gminy Tykocin, powiatu białostockiego i województwa podlaskiego.....	27
Wykres 9. Liczba osób korzystających ze świadczeń na przestrzeni lat 2018-2020.....	35
Wykres 10. Wskaźnik deprywacji lokalnej na przestrzeni lat 2018-2020	36
Wykres 11. Liczba osób ogółem, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe na przestrzeni lat 2018-2020	39
Wykres 12. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2018-2020	42
Wykres 13. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2018-2020	43
Wykres 14. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiek.-wych. w latach 2018-2020 (ogółem).....	44
Wykres 15. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2018-2020	45
Wykres 16. Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2018-2020 (w złotych).....	45
Wykres 17. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2020	47
Wykres 18. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu alkoholizmu w latach 2018-2020	53
Wykres 19. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu przemocy w rodzinie w latach 2018-2020.....	59
Wykres 20. Liczba osób doświadczających i stosujących przemoc w rodzinie, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjnym w latach 2018-2020	59
Wykres 21. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”	61
Wykres 22. Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2018-2020.....	61
Wykres 23. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Gminy Tykocin, województwie podlaskim i całej Polsce na przestrzeni lat 2018-2020	63

Wykres 24. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2018-2020	64
Wykres 25. Zasiłki pielęgnacyjne przyznane osobom, które ukończyły 75 lat na przestrzeni lat 2018-2020 (liczba świadczeń)	64
Wykres 26. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2018-2020	67
Wykres 27. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2018-2020	67
Wykres 28. Mieszkańcy Gminy zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2018-2020	68
Wykres 29. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2018-2020	71
Wykres 30. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki mieszkaniowe w latach 2018-2020	73
Wykres 31. Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2018-2020	74
Wykres 32. Liczba przestępstw stwierdzonych w Gminie Tykocin na przestrzeni lat 2018-2020 (prezentowane dane są wartościami szacunkowymi bazującymi na ilości mieszkańców powiatu oraz mieszkańców Gminy)	75
Wykres 33. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w Gminie Tykocin na przestrzeni lat 2018-2020	76

UZASADNIENIE

Konieczność opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Dokument określa cele strategiczne i działania, których wprowadzenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych oraz zredukować ich skutki. Strategia pozwoli na poprawę lokalnej polityki społecznej i będzie stanowić podstawę do realizacji działań, które pomogą przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni wykluczeniem społecznym, a także przyczyni się do integracji społecznej mieszkańców Gminy Tykocin.

Strategia jest dokumentem koniecznym do opracowania szczegółowych programów i projektów. Efektywność wyznaczonych w Strategii działań pomocowych będzie zależała od posiadanych i pozyskanych przez gminę zasobów finansowych oraz od aktywnej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej, organizacji pozarządowych oraz partnerów społecznych.